

Porteføljeanalyse 2025

Forskningssystemet

Innhold

1.	Om porteføljeanalysen og tallgrunnlaget	3
2.	Status og utvikling av porteføljen	4
2.1	Om porteføljekområdet Forskningssystemet	4
2.2	Om porteføljen Forskningssystemet	6
2.2.1	Porteføljens profil	9
2.2.1.1	Delportefølje Basis/grunnbevilgninger	9
2.2.1.2	Delportefølje Internasjonalt samarbeid	12
2.2.1.3	Delportefølje Forskningsinfrastruktur	16
2.2.1.4	Delportefølje Forskningskultur	21
3.	Vurdering av måloppnåelse	32
3.1	Mål 1: Porteføljen skal bidra til helhet og godt samspill i det nasjonale forskningssystemet	32
3.2	Mål 2: Porteføljen skal bidra til god interaksjon mellom det nasjonale og det internasjonale forskningssystemet	33
3.3	Mål 3: Porteføljen skal bidra til forskningsinfrastruktur av nasjonal strategisk interesse og legge til rette for at ressursene utnyttes best mulig	33
3.4	Mål 4: Det nasjonale forskningssystemet skal være preget av god forskningskultur	34
4.	Oppsummering og anbefalinger	36

1. Om porteføljeanalysen og tallgrunnlaget

Denne porteføljeanalysen gjelder porteføljen til Porteføljestyret for forskningssystemet. Analysen baserer seg på data registrert t.o.m. 2024, og er gjort på Forskningsrådets totale portefølje av prosjekter innenfor Porteføljestyret for forskningssystemet sitt ansvarsområde.

Porteføljen forskningssystemet inneholder alle forskningsrådsfinansierte prosjekter og EU-prosjekter med norsk deltakelse som helt eller delvis er merket med Grunnbevilgninger (BASIS), Internasjonalisering (INT), Kjønnsperspektiver (KJONN), Forskningsinfrastruktur (INFRASTRUKT), Fagmiljøer og talenter (KVALITET) og Forskning og innovasjon (forskning på) (INNOFORSK).

Porteføljen forskningssystemet kan deles inn i følgende delporteføljer, der ett og samme prosjekt kan inngå helt eller delvis i flere delporteføljer avhengig av hvordan prosjektet er merket: Grunnbevilgninger (BASIS), Internasjonalisering, Forskningsinfrastruktur og Forskningskultur (Fagmiljøer og talenter, Forskning og innovasjon og Kjønnsperspektiver).

Porteføljeanalysen omfatter analyse av dataene, og bildet som framkommer skal vurderes opp mot målene for porteføljen. Prosjektene i porteføljen kan være finansiert av porteføljestyret selv, av andre styrer i Forskningsrådet eller av EU. Finansiering fra Forskningsrådet vises i statistikken som merket andel av årlig disponibelt budsjett, mens finansiering fra EU viser merket andel av årlig kontraktsbeløp for norske deltakere.

Viktig informasjon om 2024-tallene

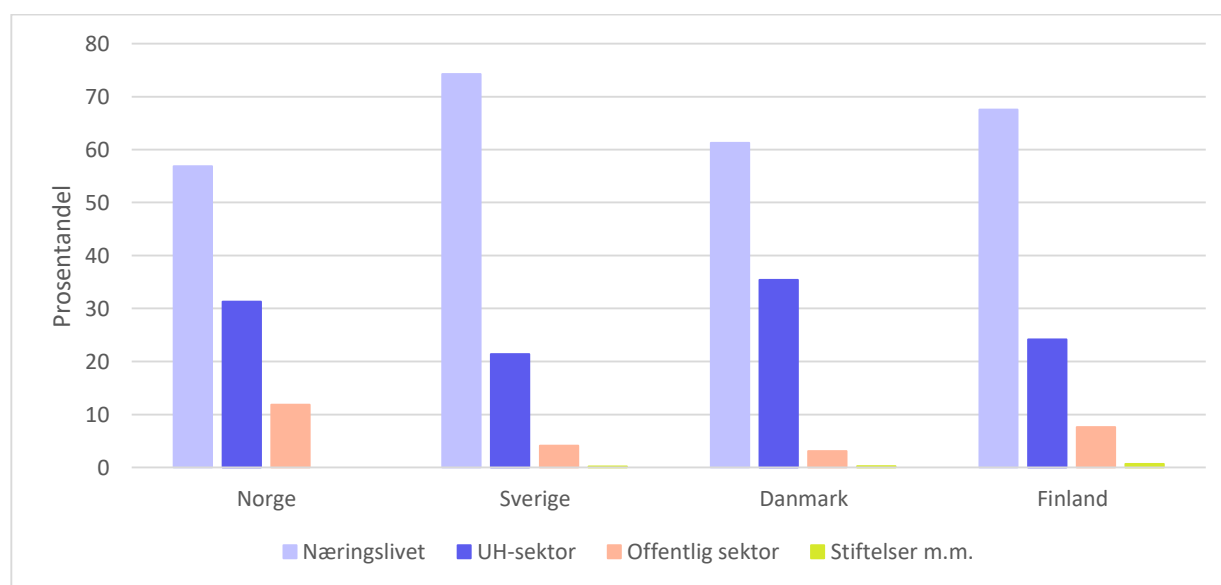
Med virkning fra 1. januar 2025 er Forskningsrådet underlagt de krav som stilles til statlig økonomiforvaltning for bruttobudsjetterte virksomheter.

Overgang fra nettobudsjettering til bruttobudsjettering har medført behov for endringer både i regnskapsprosesser og systemoppsett som bla. har medført at fristen for godkjenning og bokføring av inngående faktura var 12. desember, mot medio februar som var tidligere praksis. **Endringen medfører at utbetalinger i 2024 er betydelig lavere enn tidligere år og derfor ikke sammenlignbare.** Denne nedgangen gjenspeiler derfor ikke en tilsvarende nedgang i aktivitetsnivået i Forskningsrådets portefølje.

2. Status og utvikling av porteføljen

2.1 Om porteføljeområdet Forskningssystemet

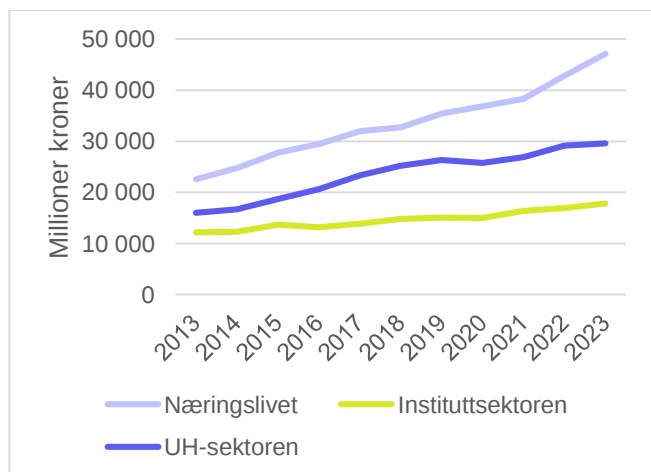
Figur 1 Brutto nasjonale utgifter til FoU etter utførende sektor og finansieringskilde 2024. Datakilde: OECD MSTI.

Et velfungerende forskningssystem er avgjørende for å fremme innovasjon, økonomisk vekst og samfunnsutvikling. I Norge ble det brukt 94,5 milliarder kroner på FoU i 2024. Av disse ble 57 prosent brukt i næringslivet, 31 prosent i UH-sektoren og 12 prosent til øvrig offentlig sektor (forskningsinstitutter m.m.). Norge skiller seg således fra de andre landene i Norden, ved at en større andel av FoU-utgiftene genereres i offentlig sektor. Det samme gjelder når en ser på FoU-finansieringen. I 2021 (sist tilgjengelige tall i OECDs statistikkbank) finansierte norske næringsliv 43 prosent av FoU i Norge, mens i Sverige finansierte næringslivet 61 prosent og i Finland 58 prosent. Tilsvarende var den offentlige FoU-finansieringen høyest i Norge med 47 prosent, mens den i Sverige og Finland lå på hhv. 23 og 26 prosent. Det har lenge vært definert som et politisk mål å øke næringslivets FoU-investeringer i Norge, og fra 2020 til 2023 har også næringslivets drifts- og kapitalutgifter til FoU steget med nærmere 28 prosent (figur 2), i nominelle kroner.

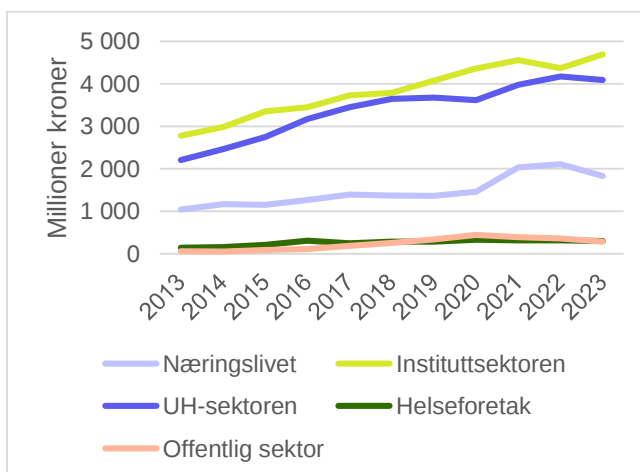
Forskningsrådet sto i 2024 for 22 prosent av all offentlig finansiert FoU i Norge¹, mens bevilgninger til institusjoner der FoU er en kjerneaktivitet utgjorde 37 prosent. Etter fem år med realnedgang var det en liten økning i bevilgningene til Forskningsrådet i 2024. Resterende FoU finansieres over grunnbevilgning til universiteter og høyskoler, av og i næringslivet, gjennom øvrige offentlig finansierte bidrag og oppdrag, i noe grad fra private stiftelser og fra utlandet (bl.a. EU).

I 2024 sto næringslivet for halvparten av utført FoU i Norge, men mottok 16 prosent av midlene Forskningsrådet tildelte samme året. Instituttsektoren sto for 19 prosent av nasjonal FoU, men mottok 41 prosent av Forskningsrådets tildelinger (inkludert grunnbevilgningene). UH-sektoren sto for 31 prosent av nasjonal FoU, men mottok 36 prosent av Forskningsrådets tildelinger. Når grunnbevilgningene ekskluderes er UH-sektoren den sektoren som mottar størst andel av Forskningsrådets konkurranseutsatte midler.

¹ Se Figur 4.1d. Anslåtte bevilgninger til FoU over vedtatt statsbudsjett etter ulike bevilgningskategorier, regnet i faste priser, i kapittel 4. Bevilgninger og virkemidler i [Indikatorrapporten 2024](#).

Figur 2 Driftsutgifter og kapitalutgifter til FoU totalt i Norge fordelt på de tre forskningsutførende sektorene (Helseforetakene er fordelt mellom UH- og instituttsektor 2013 - 2023). Datakilde: SSB.

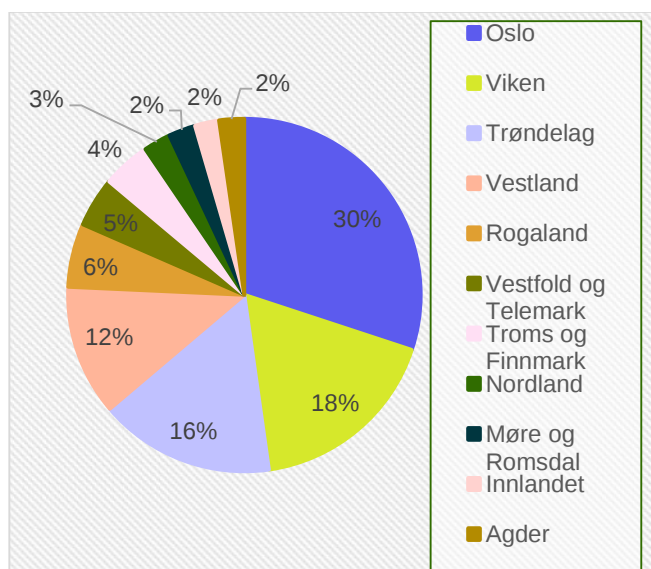

Figur 3 Forskningsrådets tildelinger fordelt på FoU-sektorer 2013 - 2023. Datakilde: Datavarehuset.

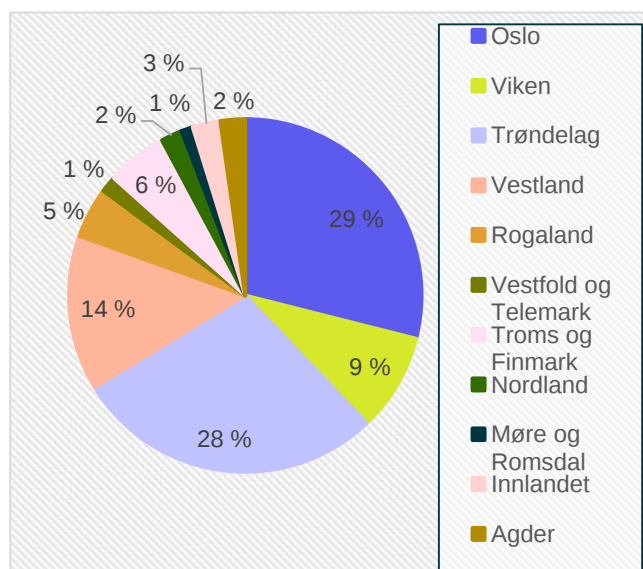
Figurene 2 og 3 viser utvikling over tid for nasjonale FoU-utgifter etter utførende sektor og Forskningsrådets tildelinger fordelt på FoU-sektor (inkludert grunnbevilgningene til instituttsektoren).² Alle sektorene har hatt vekst i denne perioden, men næringslivet og UH-sektoren har hatt større vekst enn instituttsektoren. Veksten i UH-sektoren har først og fremst kommet gjennom økning i FoU-stillinger. Det har også vært vekst for de tre sektorene gjennom tildelinger fra Forskningsrådet, og selv om UH-sektoren har hatt en noe større vekst enn instituttsektoren (når grunnbevilgningene til instituttsektoren ekskluderes), har fortsatt instituttsektoren høyere tilslagsprosent. Veksten i tildelingene til næringslivet i årene 2020-2022 skyldes først og fremst ekstraordinære koronabevilgninger, og nivået på tildelingene er fra 2023 i ferd med å stabilisere seg på nivået før koronapandemien.

Figurene 4 og 5 viser fordelingen av hhv. nasjonal FoU og Forskningsrådets tildelinger på fylkene, og viser at det er regionene med de største byene og flest og størst forskningsmiljøer som har mest FoU. Det er i stor grad samsvar mellom de to figurene.

² I nasjonal statistikk er helsesektoren fordelt mellom UH-sektor (Universitetssykehusene) og instituttsektoren (øvrige sykehus) og det eksisterer ingen tall for FoU i offentlig sektor.

Figur 4 Prosentandel av totale FoU-utgifter i Norge fordelt på fylker i 2022. Totalt 89,56 milliarder kroner. Kilde: SSB.

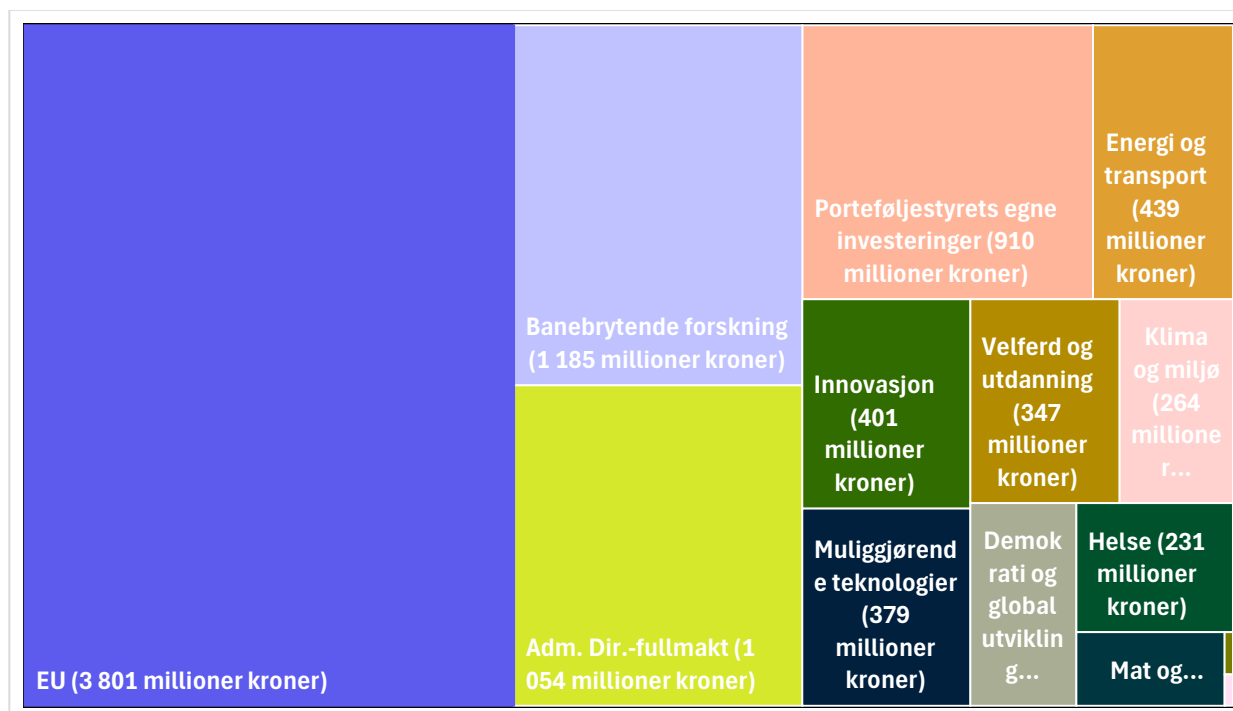
Figur 5 Prosentandel av totale FoU-midler tildelt fra Forskningsrådet fordelt på fylker i 2022. Totalt 11,36 milliarder kroner. Kilde: Datavarehuset..

Oppsummering av 2.1 Om porteføljeområdet Forskningssystemet

- I 2024 ble det brukt 94,5 mrd. kroner på FoU i Norge, hvorav 57 prosent i næringslivet, 31 prosent i universitets- og høyskolesektoren (UH), og 12 prosent i offentlig sektor.
- Norge har høyere offentlig FoU-finansiering enn nabolandene, med 47 prosent fra offentlig sektor mot 23–26 prosent i Sverige og Finland.
- Forskningsrådet stod for 22 prosent av offentlig FoU-finansiering i 2024.
- UH-sektoren mottar størst andel av konkurranseutsatte midler, mens instituttsektoren har høyest tilslagsprosent.

2.2 Om porteføljen Forskningssystemet

Porteføljen Forskningssystemet består av porteføljestyrets egne investeringer, investeringer gjort av andre porteføljestyre og EU-innsats innen porteføljens ansvarsområde. Det er i hovedsak Kunnskapsdepartementet og i noen grad Nærings- og fiskeridepartementet som finansierer porteføljestyrets investeringsordninger. Figur 6 viser forholdet mellom porteføljestyrets egne investeringer, øvrige styrer i Forskningsrådets investeringer og EU-innsats innenfor porteføljens ansvarsområde.

Figur 6 Samlet disponibelt budsjett i 2024 på porteføljestyrets egne investeringer sammenlignet med investeringer gjort av andre styrer og den relevante EU-porteføljen. Kilde: Datavarehuset.

Porteføljen Forskningssystemet besto i 2024 av en samlet FoU-innsats på 9,4 milliarder kroner. Av dette utgjorde porteføljestyrets egne investeringer 10 prosent, investeringer fra administrerende direktørs fullmakt og andre porteføljestyre utgjorde 50 prosent og EU-delen³ av porteføljen utgjorde 40 prosent. Av Forskningsrådets samlede investeringer innenfor porteføljen Forskningssystemet (5, 6 milliarder kroner) utgjorde porteføljestyrets egne investeringer 16 prosent og øvrige investeringer 84 prosent.

Porteføljestyrets egne investeringer besto i 2024 av 787 prosjekter med en samlet innsats på 910,8 millioner kroner. Porteføljestyrets egne investeringer består av tre delporteføljer:

- Internasjonalt samarbeid: Delporteføljen besto i 2024 av 560 prosjekter med en FoU-innsats på 141,9 millioner kroner.
- Infrastruktur: Delporteføljen besto i 2024 av 102 prosjekter med en FoU-innsats på 577,4 millioner kroner.
- Forskningskultur: Delporteføljen besto i 2024 av 127 prosjekter med en FoU-innsats på 191,5 millioner kroner.

Porteføljestyrets ansvarsområde inkluderer i tillegg delporteføljen grunnfinansieringen til forskningsinstituttene og Retur-EU:

- Grunnbevilgninger/basis: Delporteføljen besto i 2024 av en FoU-innsats på 1 725 milliarder kroner, hvorav grunnbevilgningen utgjorde 1 366 milliarder kroner og Retur-EU 363 millioner kroner.

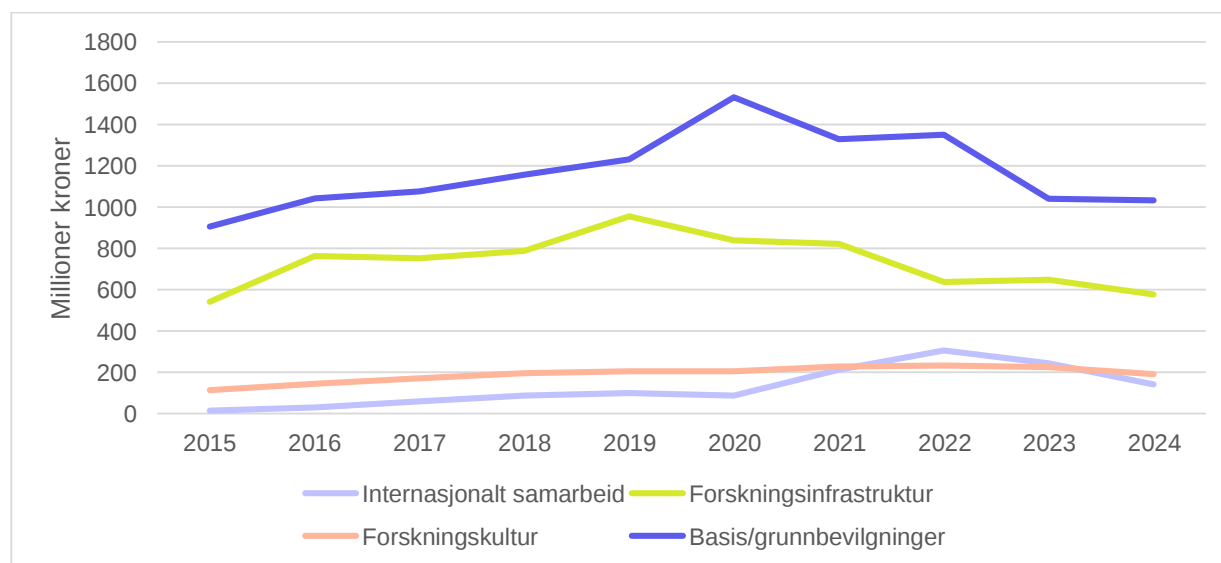
³ EU-tallene viser kontraktfestet beløp for norske deltagere i EU-prosjekter finansiert av EU.

Forskningsrådets øvrige porteføljer investerte i 2024 i FoU-prosjekter merket forskningssystemet for til sammen 4,67 milliarder kroner, tilsvarende 50 prosent av porteføljen Forskningssystemet. 1,05 milliarder kroner av disse er grunnbevilgningene til instituttsektoren (merket «Adm.dir.fullmakt»)⁴. Utover dette kommer de største investeringene fra Porteføljestyret for Banebrytende forskning (1,19 milliarder kroner). Deretter følger porteføljestyrene Energi og transport (439 millioner kroner), Muliggjørende teknologier (379 millioner kroner), Velferd og utdanning (347 millioner kroner), Klima og miljø (264 millioner kroner), Demokrati og global utvikling (245 millioner kroner), Helse (231 millioner kroner) og Mat og Bioressurser (125 millioner kroner). Dette er i hovedsak investeringer som er merket «Internasjonalisering» og «Fagmiljøer og talenter».

EU-investeringer utgjorde 40 prosent av den samlede innsatsen i porteføljen, og i 2024 var de på 3,8 milliarder kroner. Andelen som EU-investeringene utgjør av den samlede innsatsen er fordoblet, mens beløpet er mer enn fordoblet, i perioden 2019 – 2024. Dette er midler som dekker den norske andelen av EU-prosjektene. Prosjektene har en langt større totalramme, og samarbeidet resulterer i forskningsresultater som langt overgår det den norske andelen av prosjektene frembringer alene. Den store økningen skyldes at det har vært en betydelig økning i budsjettene i EUs rammeprogram i perioden, samtidig som norsk returandel har økt. Disse midlene er nærmere omtalt under Internasjonalt samarbeid.

Av porteføljestyrets egne investeringer utgjør delporteføljen internasjonalt samarbeid 16 prosent, forskningsinfrastruktur 63 prosent og forskningskultur 21 prosent (figur 7).

Figur 7 Porteføljestyrets egne investeringer og grunnbevilgninger/Retur-EU tildelt gjennom de fire delporteføljene og utvikling over tid. Kilde: Datavarehuset.

Figur 7 viser delporteføljenes utvikling fra 2015 til 2024. Midler innenfor Forskningsinfrastruktur har hatt en betydelig budsjettøkning i perioden, i tråd med den økte satsingen på forskningsinfrastruktur. Pandemien førte til betydelige forsinkelser i etableringen av nasjonale forskningsinfrastrukturer, og det gjenspeiles i den nedadgående kurven i figuren fra 2020. Den største andelen av midlene innenfor internasjonalt samarbeid går til støtte til Prosjektetablering og posisjonering (PES). Her var det en økning i 2014, ved starten av horisont 2020, og det har deretter vært en økning i flere omganger fram til 2022, med noe lavere tildelinger i 2012 og 2023. I 2016 ble Internasjonale partnerskap for fremragende utdanning, forskning og innovasjon (INTPART) innført og i 2020 Forsterkningsmidler til norske deltakere

⁴ Dette beløpet inkluderer ikke tildelingene gjennom Retur-EU.

i Horisont 2020 og Horisont Europa-prosjekter (FORSTERK). Kurven til Basisi/grunnbevilgninger, som består av grunnbevilgningene til forskningsinstituttene og Stim-EU/Retur-EU, forklares nedenfor.

Oppsummering av 2.2 Om porteføljen Forskningssystemet

- Total FoU-innsats i porteføljen i 2024: 9,4 mrd. kroner.
 - 10 prosent fra porteføljestyrets egne investeringer.
 - 50 prosent fra andre porteføljestyre og administrerende direktør.
 - 40 prosent fra EU-prosjekter.
- Porteføljestyrets egne investeringer (910,8 mill. kr) fordeler seg slik:
 - Internasjonalt samarbeid: 141,9 mill. kr (560 prosjekter)
 - Forskningsinfrastruktur: 577,4 mill. kr (102 prosjekter)
 - Forskningskultur: 191,5 mill. kr (127 prosjekter)

2.2.1 Porteføljens profil

2.2.1.1 Delportefølje Basis/grunnbevilgninger

Grunnbevilgninger og Retur-EU

Grunnbevilgningene til instituttsektoren, som er delt inn i ulike deler ut ifra hvilket departement bevilgningene kommer fra, og Retur-EU inngår ikke i porteføljestyrets egne investeringer/konkurranseutsatte investeringsordninger. De inngår likevel i porteføljestyrets totalportefølje, fordi porteføljestyret har ansvaret for å gi råd til Forskningsrådet om ordningenes innretning. I 2024 var samlet grunnbevilgning til forskningsinstituttene 1,37 milliarder kroner. Grunnbevilgningene kommer fra Klima- og miljødepartementet (Miljøarenaen), Nærings- og fiskeridepartementet (Primærnæringsarenaen og Teknisk-industriell arena), Kunnskapsdepartementet (Samfunnsvitenskapelig arena) og Landbruks- og matdepartementet (Primærnæringsarenaen).

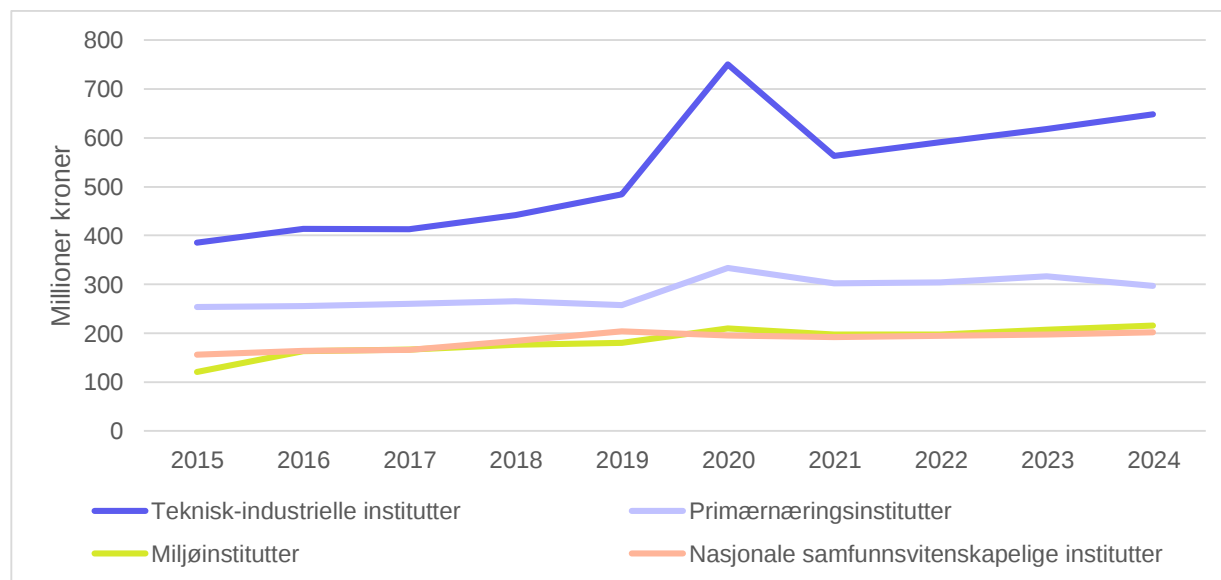
Retur-EU er en kompensasjonsordning for deltagelse i Horisont Europa. EUs finansieringsordning baserer seg på at andre forskningsorganisasjoner har høyere offentlig grunnfinansiering enn det norske forskningsinstitutter. Ordningen skal kompensere for noe av gapet mellom EUs finansiering og faktiske kostnader. I 2024 var samlet tildeling gjennom Retur-EU 363 millioner kroner. Den høye norske returandelen i EUs rammeprogram har medført en betydelig økning i utbetalingene av Retur-EU i Horisont 2020, fra 162 millioner kroner i 2015 til nesten 500 millioner kroner i 2021. For Horisont 2020 ble utbetalingene for hele prosjektperioden utbetalt det første året. For Horisont Europa er dette endret, slik at utbetalingen fordeles over tre år. På grunn av forsinket oppstart av Horisont Europa ble det ikke utbetalt midler til Retur-EU i 2022. Første utbetaling var i 2023.

Figur 8 viser utviklingen over tid i grunnbevilgningene per instituttarena, mens figur 9 viser utviklingen i Retur-EU (tidligere STIM-EU). Det er de teknisk-industrielle instituttene som mottar størst andel av både grunnbevilgningen og Retur-EU, med Sintef i spissen som den desidert største aktøren. Økningen i grunnbevilgning i 2020 skyldes at alle arenadeptementer bortsett fra KD tildelte ekstraordinær grunnbevilgning, for å sikre at forskningsinstituttene kunne opprettholde aktivitet under koronapandemien.

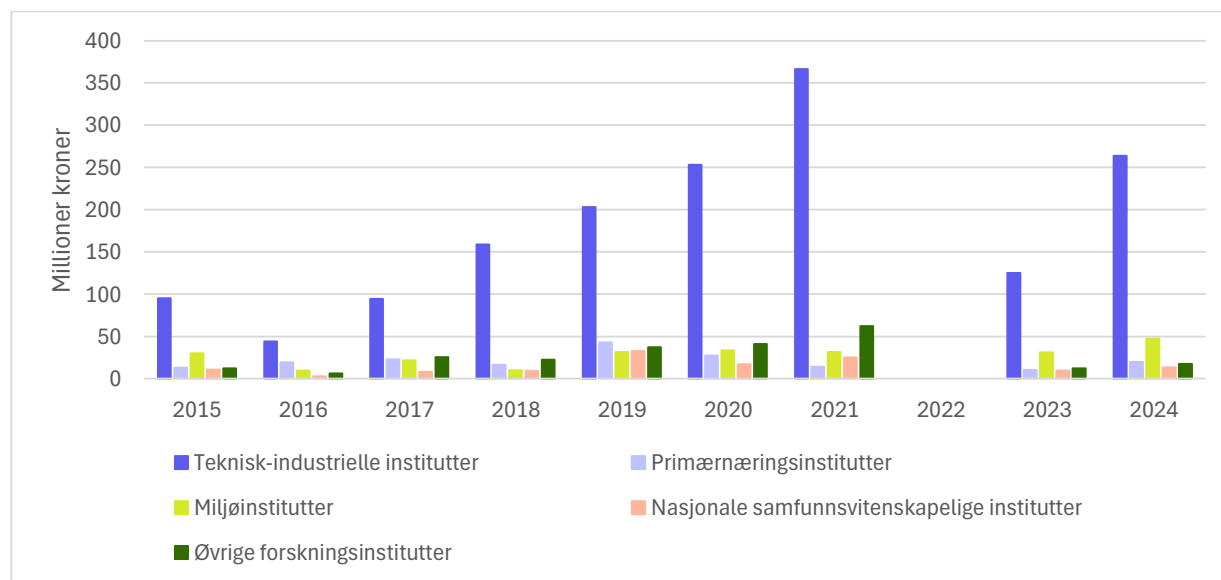
I 2023 gjennomføre Forskningsrådet en analyse av [Utviklingstrekk i instituttsektoren](#), som redegjør for utvikling i grunnbevilgningene og øvrige inntekter for de ulike instituttarenaene. Enda mer utfyllende

informasjon om instituttenes oppdragsvirksomhet finnes i den nylig publiserte NIFU-rapporten [Kontrakt og kontakt - En studie av oppdragsforskningens rolle, utvikling og betydning i det norske forskningssystemet](#) (2024).

Figur 8 Grunnbevilgninger (ekskludert Retur-EU) til forskningsinstituttene fordelt på instituttarenaene 2016 – 2024. Kilde: Datavarehuset.

Figur 9 STIM-EU/Retur-EU (millioner kroner) fordelt på instituttarenaene 2016 – 2024. Kilde: Datavarehuset.

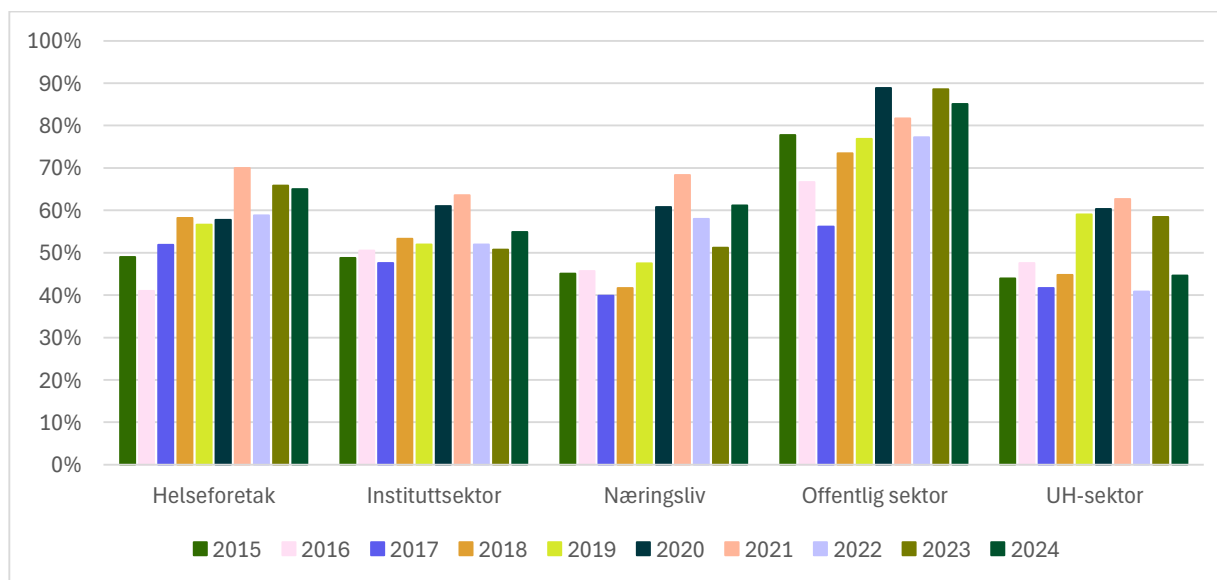

Sektorsamarbeid og tverrfaglig samarbeid i Forskningsrådets investeringer

Figur 10 viser andelen av forskningsrådsfinansierte prosjekter fra 2013 til 2021 som har minst én samarbeidspartner, fordelt på prosjektansvarliges sektor. Samarbeidspartner er telt det året et prosjekt starter opp. Det har vært en økning i prosjekter med minst én samarbeidspartner totalt sett, men økningen varierer mellom de prosjektansvarlige sektorene. Andelen prosjekter med en eller flere samarbeidspartnere er høyest for prosjekter der offentlig sektor er prosjektansvarlig.⁵

UH-sektor er den sektoren der det er lavest andel prosjekter med en eller flere samarbeidspartnere. Dette kan forklares med at det er søknadstypene Forskerprosjekt, samt Senter for fremragende forskning, denne sektoren henter flest av sin midler fra i Forskningsrådet, og ingen av disse søknadstypene har krav om samarbeid, selv om det oppfordres til internasjonalt samarbeid (som kan gi utslag i samarbeidspartnere fra utlandet).

Andelen innvilgede prosjekter i Forskningsrådet med minst en samarbeidspartner har økt fra 47 prosent i 2015 til 65 prosent i 2024, og fra 2018-19 er det en økning i andel prosjekter med en eller flere samarbeidspartnere for alle sektorene. Dette skyldes trolig faktorer som 1) Omleggingen av Forskningsrådets søknadstyper i 2019 og innføring av søknadstypen Kompetanse- og samarbeidsprosjekt-Samarbeid, 2) en stor tildeling til Senter for forskningsdrevet innovasjon i 2020, samt tildeling til prosjekter i Grønn plattform i 2021 og 3) økte tildelinger gjennom Innovasjonsprosjekt i næringslivet i pandemiårene 2020-2021. Fra 2021 til 2022 er det en nedgang i andelen prosjekter med en eller flere samarbeidspartnere, og det tyder på at tildelingene gjort under pandemien kan ha hatt en betydning for økningen i årene 2019-2021. I 2023 har UH-sektor, Helseforetak og Offentlig sektor en oppgang. Nedgangen i 2024 skyldes endringer som følge av omlegging av Forskningsrådets økonomisystemer ved inngangen til 2025, som medfører at utbetalinger i 2024 er betydelig lavere enn tidligere år og dette året er derfor ikke sammenlignbar med forgående år.

Figur 10 Prosentandel av innvilgede prosjekter finansiert av Forskningsrådet som har minst en samarbeidspartner fordelt på prosjektansvarlig sektor 2015 – 2024. Kilde: Datavarehuset.

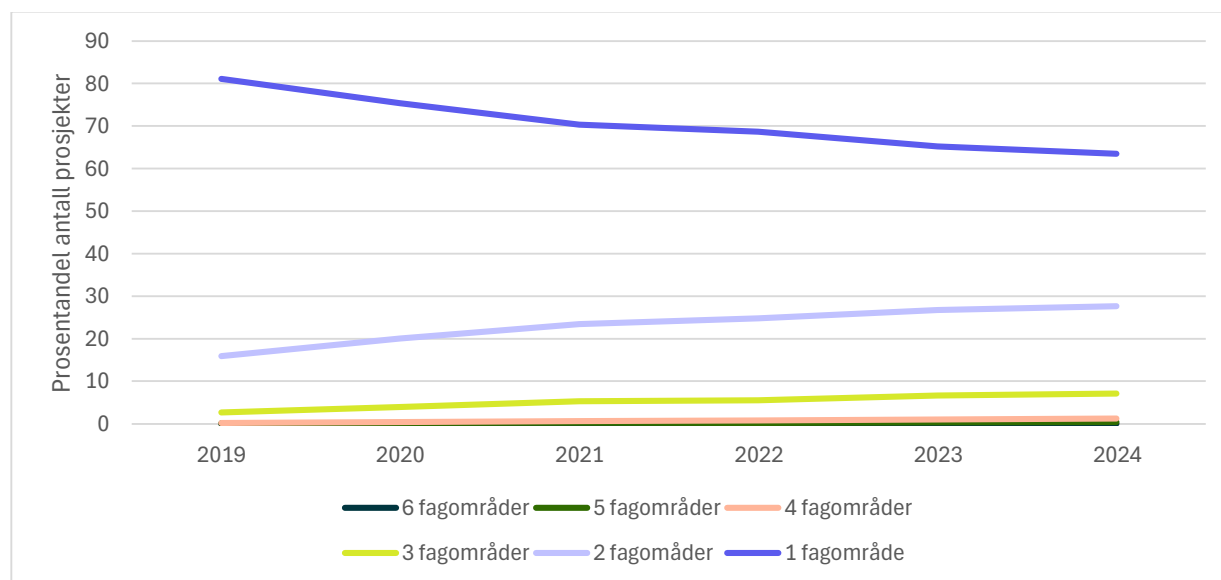
Figur 11 viser utviklingen for alle Forskningsrådsfinansierte prosjekter og hvor mange fagområder som er til stede i prosjektene. Fra 2019 til 2023 er det en betydelig nedgang i prosjekter innenfor ett

⁵ Gitt at det nesten bare er søknadstypen Innovasjonsprosjekt i offentlig sektor og Offentlig sektor ph.d. der offentlig sektor kan være prosjektansvarlig er ikke det så rart, for i begge søknadstypene har det til nå vært krav om samarbeid med forskningsutførende institusjon.

fagområde, men en tilsvarende økning for prosjekter innenfor to eller tre fagområder. Om økningen av prosjekter innenfor to eller flere områder skyldes en større vektlegging av tverrfaglighet i Forskningsrådets virkemidler er vanskelig å si, da det i perioden også har vært økende forskningspolitisk fokus på tverrfaglighet for å løse komplekse samfunnsutfordringer og utvikling av mer mission-tankegang innenfor forskningsfinansiering.

For prosjekter der to fagområder inngår var den vanligste kombinasjonen i 2024 Matematikk og naturvitenskap og Teknologi. De fire nest vanligste kombinasjonene var Medisin og helsefag og Teknologi, Humaniora og Samfunnsvitenskap, Samfunnsvitenskap og Teknologi, Medisin og Helsefag og Samfunnsvitenskap. Prosjekter merket med hovedfag Teknologi utgjorde også 34 prosent av Forskningsrådets tildelinger i 2024. Prosjekter merket hovedfag Matematikk og naturfag utgjorde 27 prosent, mens prosjekter merket hovedfag Samfunnsvitenskap utgjorde 19 prosent.⁶ Det er derfor ikke så merkelig at den vanligste kombinasjonen er nettopp Teknologi og Matematikk og naturfag.

Figur 11 Utviklingen av andel prosjekter som er merket med ett eller flere fagområder for hele Forskningsrådets portefølje 2019 - 2024. Ett prosjekt kan merkes med ett eller flere fagområder (herav tverrfaglighet), men summen av merkene kan ikke overstige 100 prosent. Kilde: Datavarehuset.

2.2.1.2 Delportefølje Internasjonalt samarbeid

Delporteføljen Internasjonalt samarbeid består av midler tildelt norske forskningsmiljøer fra EUs rammeprogram (3 801 millioner kroner i 2024), midler tildelt av andre porteføljestyrer (1 928 millioner kroner i 2024) og midler tildelt gjennom porteføljestyrets egne investeringer. Porteføljestyrets egne investeringer i 2024 var på 327 millioner kroner. De omfattes hovedsakelig av formål som har internasjonalt samarbeid som hovedformål, men også av midler som inngår i andre deler av porteføljen (som for eksempel forskningsinfrastruktur), som også omfatter internasjonalt samarbeid.

Forskningsrådets virkemidler er som en hovedregel åpne for å finansiere internasjonale samarbeidspartnere, med unntak av utenlandske bedrifter. De største investeringene i internasjonalt samarbeid i 2023 ble gjort av andre porteføljestyrer, hvorav Porteføljestyret for Banebrytende forskning med FRIPRO (Fri prosjektstøtte) og SFF (Senter for fremragende forskning) sto for den største andelen (577 millioner kr).

⁶ Prosjekter merket hovedfag Medisin og helse utgjorde 9 prosent, Humaniora 4 prosent og Landbruks og fiskerifag 5 prosent. Tall fra Prosjektbanken.

Porteføljestyrets egne investeringer

Porteføljestyrets egne investeringer innenfor internasjonalt samarbeid består i hovedsak av støtte til norske miljøer som søker EU, og omfatter ordningene prosjektetableringsstøtte (PES), EU-nettverkene og FORSTERK⁷. I 2024 ble det tildelt hhv. 54.4, 4.0 og 3.8 millioner kroner gjennom ordningene. Det er underskudd på FORSTERK, og det har derfor ikke vært gjennomført en utlysning under denne ordningen siden 2021. I tillegg til støtten rettet mot EU, kommer midler tildelt gjennom INTPART-ordningen.⁸ Dette er en ordning som følger opp regjeringens Panoramastrategi, og støtter prosjekter der det er samarbeid mellom norske forskningsmiljøer og forsknings- og utdanningsmiljøer i land omfattet av strategien.⁹ I 2024 ble det tildelt 88,8 millioner kroner gjennom INTPART.

Internasjonalt samarbeid i prosjekter finansiert av Forskningsrådet

Det internasjonale samarbeidet i Forskningsrådets prosjekter har økt i omfang og betydning de senere årene. Grunnstammen i samarbeidet er nettverk og kontakter enkeltforskere og forskningsinstitusjoner har med kolleger og partnere i andre land. Fra myndighetenes side legges det til rette for samarbeid gjennom inngåelse av samarbeidsavtaler og drøftelser av prioriterte områder. Forskningsrådets praksis har lenge vært at våre prosjekter kan dekke kostnadene forbundet med å ha utenlandske forskere med i prosjektet, med veldig få begrensninger.¹⁰

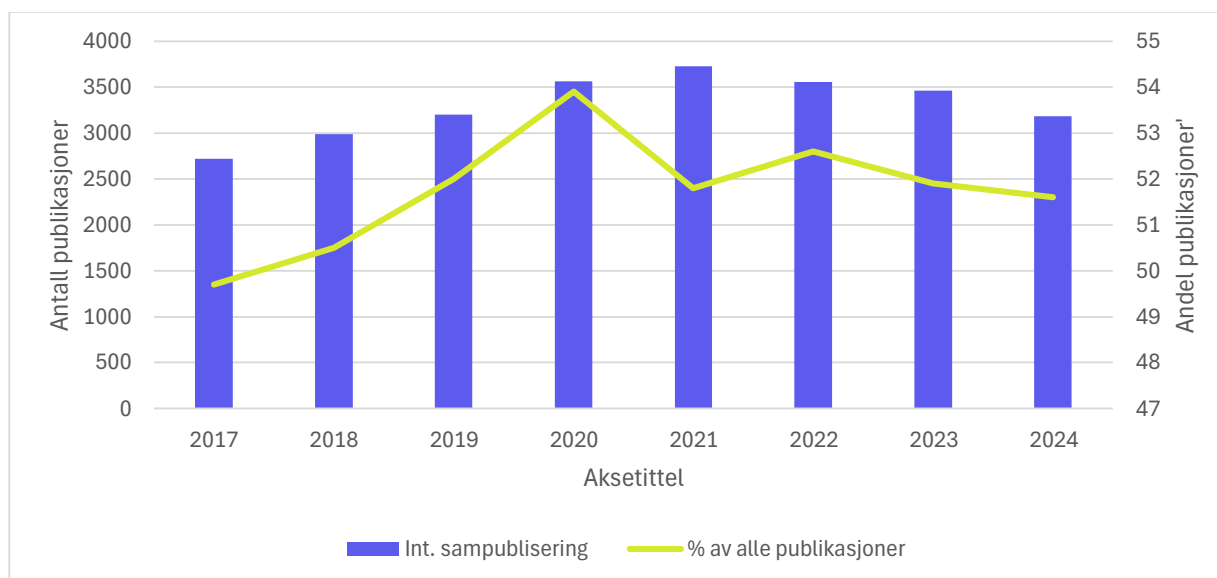
Figur 12 viser en stor økning fra 2017 til 2020 i andelen sampublikasjoner med forskere i andre land i Forskningsrådets prosjekter. Etter 2020 har det derimot vært en nedgang i antall sampublikasjoner, og fra 2021 også i andelen sampublikasjoner sett i forhold til det totale antall publikasjoner. Nedgangen følger seg inn i en generell trend i flere land. Det er sannsynlig at denne utviklingen kan henge sammen med pandemien. Gjennom Forskningsrådsfinansierte prosjekter er det flest sampubliseringer, og dermed også mest samarbeid, med forskere i Storbritannia og USA, deretter følger Sverige, Danmark og Tyskland.

⁷ EU-nettverkene skal mobilisere søkere til Horisont Europa og FORSTERK er en tilskuddsordning som skal bidra til å forsterke de norske virkningene av Horisont Europa-prosjekter.

⁸ Forskningsrådet samarbeider med Direktoratet for høyere utdanning og kompetanse (HK-dir) om oppfølging av Panoramastrategien, i første rekke gjennom INTPART-ordningen.

⁹ Panoramastrategien er regjeringens plan for hvordan Norge skal øke samarbeidet om forskning, høyere utdanning og innovasjon med utvalgte land utenfor EU/EØS på en helhetlig og langsiktig måte. Strategien omfatter landene Brasil, Canada, India, Japan, Kina, Russland, Sør-Afrika, Sør-Korea og USA. Alle disse er blant de 30 landene der det er mest samarbeid om forskning og innovasjon i Forskningsrådets prosjekter. Norge samarbeider med panoramalandene i 185 prosjekter. Det er med norske aktører i over hvert tredje samarbeidsprosjekt med deltakelse fra panoramalandene i Horisont Europa, dvs. i 38 prosent av deres prosjekter. Denne andelen var på 36 prosent i Horisont 2020.

¹⁰ Dette er ofte ikke praksis i land norske forskere samarbeider med. Avtaler om Money Follows Cooperation (MFC) gjør det mulig for norske forskere å delta og bli finansiert av forskningsråd i samarbeidslandet når de deltar i rollen som samarbeidspartner. Slike avtaler er inngått med flere land, og Forskningsrådet arbeider aktivt for å inngå flere MFC-avtaler.

Figur 12 Sampubliseringer med andre land i Forskningsrådets prosjekter, både som antall felles publikasjoner med andre land og som andel av totalt antall publikasjoner. Kilde: Datavarehuset

Nordisk samarbeid

Det er en økning i investeringene i nordisk forskningssamarbeid. NordForsk lyste i 2024 ut prosjektstøtte for totalt 558 millioner kroner. Forskningsrådets bidrag på 82 millioner kroner var høyest blant de nordiske landene. NordForsk tilrettelegger for nordisk samarbeid med særlig fokus på strategiområdene et grønt Norden, et konkurransekraftig Norden og et sosialt bærekraftig Norden. Gjennom 2024 har NordForsk arbeidet med å tilrettelegge for økt samarbeid mellom forskningsråd i Norden og Baltikum. Fremover kan det bli aktuelt med nordisk samarbeid med Canada (disruptive technologies), India (Antimikrobiell resistens) og Japan (God aldring).

Finansiering fra EU

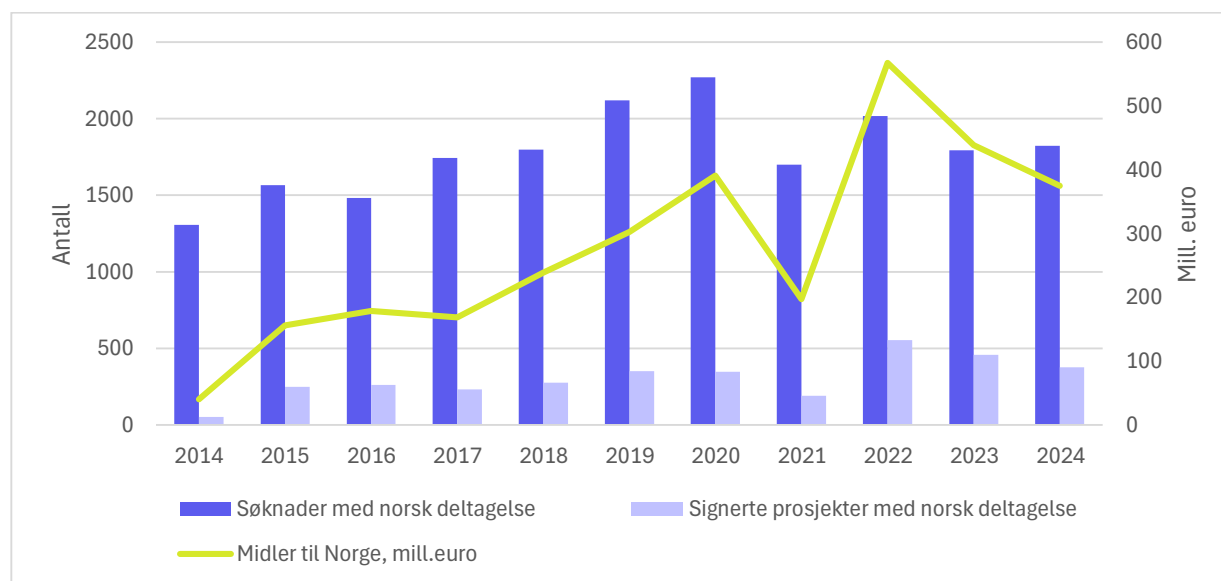
EUs rammeprogram for forskning og innovasjon er Norges viktigste kilde til finansiering av internasjonalt samarbeid. Forskningsrådet og Innovasjon Norge har fått ansvar for norsk deltakelse av regjeringen, og det er utviklet et godt støtteapparat for norsk deltakelse. I 2023 utgjorde finansieringen fra EU til norske forskningsmiljøer omkring en tredel av finansieringen norske forskningsmiljøer mottok fra Forskningsrådet samme året.

I 2021 avløste Horisont Europa Horisont 2020, og det har vært betydelig økning i rammeprogrambudsjettene i perioden til de to programmene. Det har også vært en betydelig økning i norsk returandel i perioden. Mens den norske returandelen i Horisont 2020 endte på 2,53 prosent, er den per april 2025 i Horisont Europa på 3,18 prosent, som er godt over regjeringens ambisjon på 2,8 prosent. Norsk suksessrate var i Horisont 2020 på 15,1 prosent og lå godt over suksessraten for alle land (11,9 prosent). Per april 2025 var den norske suksessraten i Horisont Europa 22,1 prosent, og ligger fortsatt betydelig høyere enn suksessraten for alle land (16,4 prosent).

Norge mottok fram til april 2025 1,5 milliarder euro i de innstilte prosjektene fra Horisont Europa. I 2023 gikk i tillegg ca. 300 millioner kroner av EØS-midlene til norske aktører som deltok i internasjonale forskningsprosjekt. De bilaterale forskningsprogrammene mellom Norge og mottagerlandene ble avsluttet i 2024, og det foregår nå forhandlinger om nye bilaterale forskningsprogrammer for en ny periode med EØS-midler.

Den omfattende deltakelsen fra forskningsmiljøer og næringsliv i store deler av verden gjør Horisont Europa til Norges viktigste arena for internasjonalt forsknings- og innovasjonssamarbeid, også utover Europa. Hittil i Horisont Europa har Norge samarbeidsrelasjoner med 116 ulike land (inkludert autonome regioner) i de innstilte prosjektene i Horisont Europa. I hele Horisont 2020 samarbeidet Norge med totalt 131 land. Det betyr at det så langt er norsk samarbeid med 72 prosent av alle landene som har deltatt i prosjektene i Horisont Europa, mens samme tall i Horisont 2020 var på 80 prosent. De landene Norge ikke samarbeider med i Horisont Europa er stort sett mindre land i rammeprogram-sammenheng, som samlet sett kun står bak en marginal andel av de totale deltakelsene i prosjektene i Horisont Europa (dvs. 0,2 prosent). Nesten halvparten av disse landene er afrikanske land.

Figur 13 Resultater fra Horisont 2020 (2014-2021) og Horisont Europa (2021-2023) for Norge i EUs rammeprogram fordelt på år. (Kommisjonen) per april 2025. Resultater for søknadene vises per søknadsfrist år, mens resultatene fra signerte prosjekter vises per kontraktssigneringsår. Beløpene er uperiodiserte, dvs. at hele beløpet til et prosjekt er rapportert på kontraktssigneringsåret og ikke fordelt på årene som prosjektet løper. Alle beløpene er i millioner euro. Datakilde; eCorda.

Figur 13 viser at de norske resultatene fra 2021 er lavere enn foregående år, da dette var et overgangså med færre utlysninger både i Horisont 2020 og i Horisont Europa. Det er også et fall i resultatene i 2023, som først og fremst skyldes at det ble utlyst mindre midler fra EU dette året.

I Horisont Europa oppfordres det til internasjonalt samarbeid med tredjeland. Hele 22 prosent av utlysningene i søyle 2 hadde krav til samarbeid med land utenfor Europa i arbeidsprogrammet for 2023-2024. Det deltar allerede flere afrikanske land i prosjektene i Horisont Europa enn i hele Horisont 2020. Hittil har Norge samarbeidet med 27 (eller 55 prosent) av totalt 49 afrikanske land som har deltatt i prosjektene i Horisont Europa. I hele Horisont 2020 samarbeidet Norge med 35 (eller 80 prosent) av totalt 44 afrikanske land.

I EUs rammeprogrammer finnes det mobilitetsvirkemidler under delprogrammet Marie Skłodowska-Curie Actions (MSCA). Norges andel av de utlyste midlene i MSCA har økt betydelig, fra 1,9 prosent i Horisont Europa til 3,2 prosent i Horisont Europa. Det er særlig høye norske returandeler i virkemidlene

Doctoral Networks og Postdoctoral Fellowships, hvor budsjettandelene er store, samt i en Cofund-utlysning i MSCA.¹¹

2.2.1.3 Delportefølje Forskningsinfrastruktur

Avansert forskningsinfrastruktur er en drivkraft i et velfungerende forskningssystem, en forutsetning for forskning av høyeste kvalitet, og gir muligheter for styrket samarbeid mellom forskningsaktører, næringsliv og samfunnet. Forskingen blir stadig mer datadrevet og behovet for infrastruktur for datahåndtering (lagring, tilgjengeliggjøring og gjenbruk) er økende. Utvikling av nye digitale verktøy og kunstig intelligens gjør at behovet for tilgang til data og regnekraft øker. Porteføljestyret for forskningssystemet har ansvar for veivalg om finansiering, utvikling og drift av nasjonal forskningsinfrastruktur.

Nasjonal satsing på forskningsinfrastruktur

Nasjonal satsing på forskningsinfrastruktur (INFRASTRUKTUR) er en konkurransebasert finansieringsordning der søknadene blir vurdert etter gitte kriterier. Bakgrunnen for hvordan Forskningsrådet prioriterer investeringer i forskningsinfrastruktur på ulike områder, er beskrevet i områdestrategiene i [Norsk veikart for forskningsinfrastruktur 2023](#), Regjeringens [Langtidsplan for forskning og høyere utdanning 2023-2032](#) og Forskningsrådets porteføljeplaner.

INFRASTRUKTUR har siden 2009 gjennomført åtte ordinære utlysninger. Gjennom disse har mer enn 1000 søknader gjennomgått søknadsbehandling, med et totalt søkt beløp på mer enn 50 milliarder kroner. Av disse har 172 prosjekter blitt bevilget, og det har blitt tildelt om lag 7,5 milliarder kroner. Tabell 1 viser at antall søknader er svært høyt og at en typisk søknad om støtte til forskningsinfrastruktur har hatt en stadig økning i søkt beløp.

Utlisningsår	Antall søknader	Søkt beløp (millioner kroner)	Antall tildelte prosjekt	Tildelt beløp (millioner kroner)	Tildelingsprosent (antall)	Tildelingsprosent (midler)
2009	260	6 700	22	238	8 prosent	4 prosent
2010	144	4 131	19	461	13 prosent	11 prosent
2012	69	2 750	16	503	23 prosent	18 prosent
2014	88	4 300	31	1 396	35 prosent	32 prosent
2016	92	5 700	21	996	23 prosent	17 prosent
2018	114	7 000	20	1 244	18 prosent	18 prosent
2020	120	9 200	22	1 388	18 prosent	15 prosent
2023	121	10 460	21	1 288	17 prosent	12 prosent

Tabell 1 Oversikt over søknader og tildelte prosjekter i INFRASTRUKTUR for ordinære utlysninger 2009-2023, samt tildelingsprosent basert på antall søknader og søkte midler. Tabellen omfatter kun søknader og prosjekter tilknyttet etablering og/eller oppgradering av forskningsinfrastruktur. Kilde: Datavarehuset.

Søknadsbehandlingen i INFRASTRUKTUR gjennomføres i flere trinn og omfatter en faglig vurdering utført av eksterne fagekspert og en strategisk vurdering utført av Forskningsrådets administrasjon. Internasjonale fagekspert vurderer først hvorvidt forskningsinfrastrukturen det ble søkt støtte til vil kunne bidra til forskning av høy vitenskapelig kvalitet. Ekspertpanelene settes sammen i henhold til den faglige profilen i søknadsmassen. Ekspertvurderingene er rådgivende for den

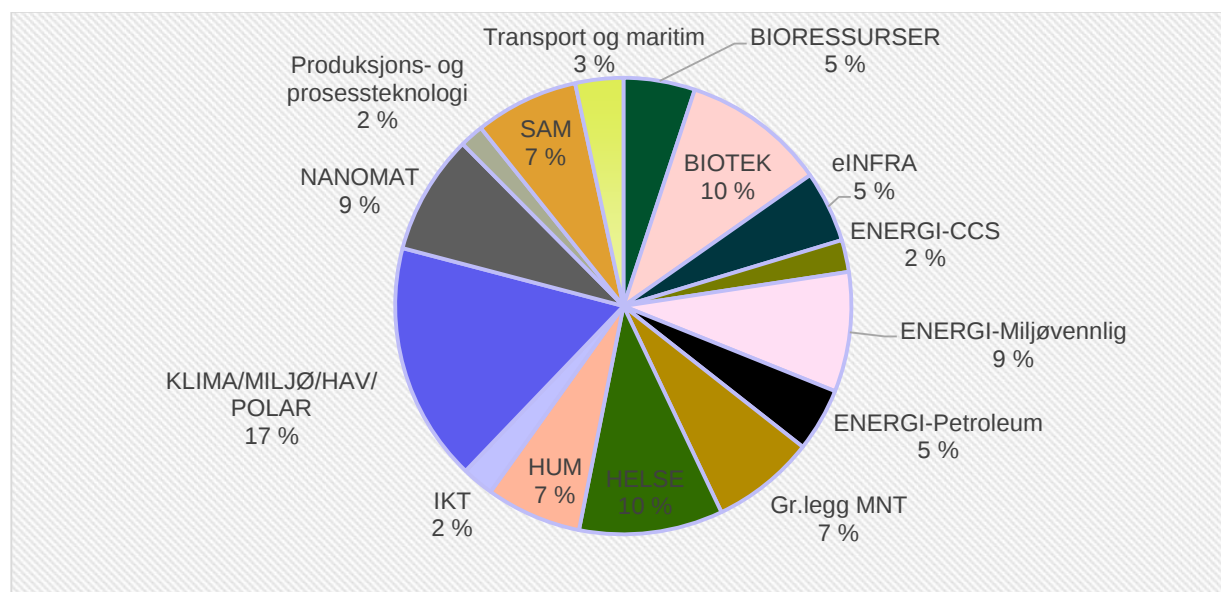
¹¹ Doctoral Networks er samarbeidsprosjekter for utdanning av ph.d. kandidater, mens postdoctoral Fellowships er individuelle postdoktorstipend av 1-3 års varighet. MSCA Cofund er samfinansiering fra nasjonale, regionale eller institusjonelle ordninger som finansierer doktorgradsutdanning eller postdoktorstipender.

administrative strategiske vurderingen, som gjøres av Forskningsrådets administrasjon. Her blir infrastrukturens nasjonale viktighet og strategiske relevans, institusjonelle forankring, samt planene for ledelse, fremtidig drift og tilgjengeliggjøring av infrastrukturene vurdert.

	Søkt totalt MNOK	Søkers foreslått minimumsramme for søknader til bevilgning	Tildeling prosent (midler)	Tildeling prosent (antall)	Antall søknader totalt	Antall søknader til bevilgning
Bioressurser	778	134	17 prosent	14 prosent	22	3
Bioteknologi	1 393	417	30 prosent	25 prosent	24	6
Digitalisering og bruk av IKT	1 361	400	29 prosent	21 prosent	19	4
Miljøvennlig energi	1 642	384	23 prosent	19 prosent	43	8
Petroleum	556	106	19 prosent	23 prosent	13	3
Grunnleggende MNT	967	117	12 prosent	12 prosent	26	3
Helse	2 399	306	13 prosent	13 prosent	46	6
HUM	700	50	7 prosent	21 prosent	24	5
Klima/miljø/hav/po lar	3 134	401	13 prosent	13 prosent	62	8
NANOMAT	1 324	259	20 prosent	28 prosent	29	8
Produksjons- og prosessteknologi	978	67	7 prosent	12 prosent	17	2
SAM	463	97	21 prosent	25 prosent	16	4
Transport og maritim	799	92	11 prosent	15 prosent	13	2
Totalt	16 494	2 830	17 prosent	18 prosent	354	62

Tabell 2 Oversikt over søknader og tildelte prosjekter i INFRASTRUKTUR for ordinære utlysninger 2018-2023, samt tildelingsprosent basert på antall søknader og søkte midler. Tabellen omfatter kun søknader og prosjekter tilknyttet etablering og/eller oppgradering av forskningsinfrastruktur. Kilde: Datavarehuset.

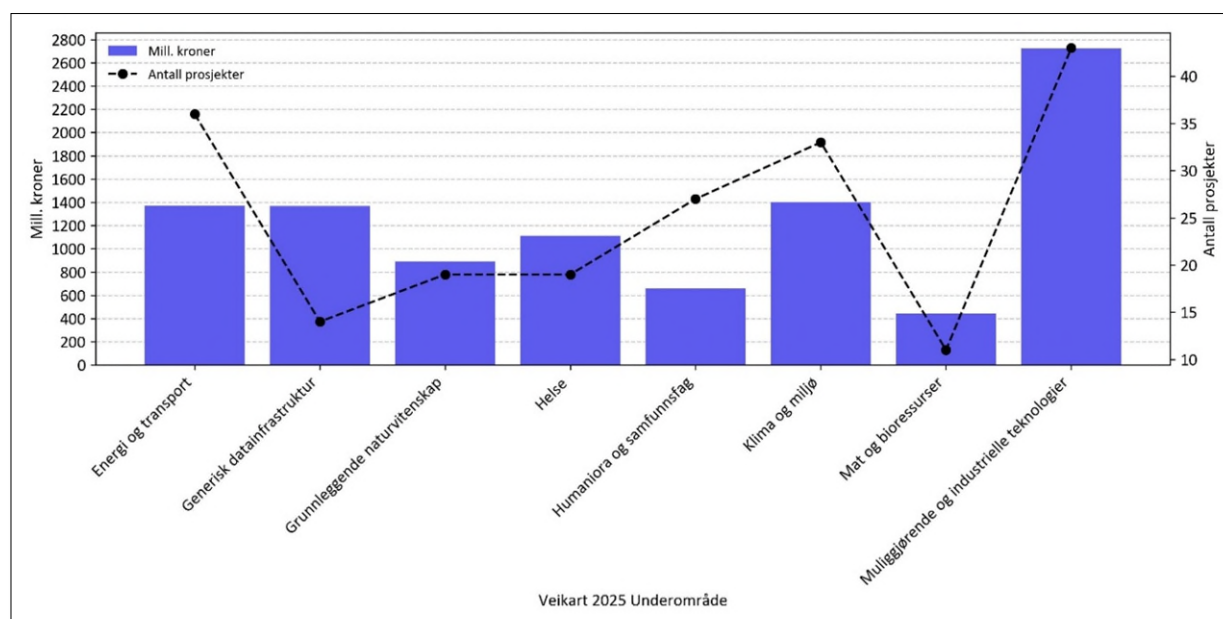

Figur 14 Antall bevilgede prosjekter (ekskl. forprosjekter) per administrative panel 2009-2023 (totalt 177 stk.) Kilde: Datavarehuset.

Dokumentet [Norsk veikart for forskningsinfrastruktur 2023](#), som inkluderer det som tidligere var Forskningsrådets strategi for forskningsinfrastruktur, "Verktøy for forskning", er i tillegg til Regjeringens [Langtidsplan for forskning og høyere utdanning](#) (LTP) et viktig grunnlag for prioriteringene som gjøres ved tildeling av nye INFRA-prosjekter. Et oppdatert veikart for 2025 er nå under utarbeidelse. Det strategiske grunnlaget beskrevet i det nye veikartet er delt inn i tre områder, med totalt åtte underområder:

- Generisk datainfrastruktur
- Muliggjørende og industrielle teknologier
- Energi og transport
- Grunnleggende naturvitenskap
- Mat og bioressurser
- Helse
- Humaniora og samfunnsvitenskap
- Klima og miljø

Figur 15 viser hvordan alle tildelinger fra INFRA-ordningen for utlysningene i perioden 2009-2023 fordeler seg på de åtte underområdene i veikartet fra 2025.

Figur 15 Tildelinger fra INFRASTRUKTUR i perioden 2009-2023 per underområde i nasjonalt veikart for forskningsinfrastruktur (2025). Søylen inkluderer tildelinger gjort gjennom de ordinære utlysningene, samt tildelinger fattet utenom utlysningene som European Spallation Source (ESS) ERIC, CESSDA ERIC, ECCSEL ERIC, Svalbard Integrated Arctic Earth Observing System - Knowledge Centre (SIOS-KC), EISCAT_3D, Helseanalyseplattformen (HAP) og basisfinansiering til Sigma2 og Sikt (tidligere NSD); totalt ca. 9,9 milliarder kroner. Kilde: Datawarehuset.

Det er et prinsipp for INFRASTRUKTUR at det investeres i forskningsinfrastruktur innenfor fagområder og -disipliner hvor Forskningsrådet finansierer forskning. Dette underbygger målet om at investering i forskningsinfrastruktur er forankret i forskningens behov i dag og fremover, og at infrastrukturene har brukergrupper som sikrer videre utnyttelse og drift av fasilitetene.

INFRASTRUKTUR har i perioden 2009-2023 bidratt med betydelige investeringer innenfor alle de nasjonalt prioriterte forskningsområdene i Langtidsplanen.

Figur 16 viser hvordan midlene fra INFRASTRUKTUR-ordningen fordeler seg på nasjonale forskningsorganisasjoner. Figuren inkluderer organisasjoner som har fått tildelt to eller flere prosjekter rettet mot etablering eller oppgradering av forskningsinfrastruktur.

Midlene fordeler seg på UH-sektor (48 prosent), institutt-sektor (30 prosent) og andre inkl. internasjonale forskningsinfrastrukturer som utbetales direkte fra Forskningsrådet (ESS i Lund, CESSDA ERIC, ECCSEL ERIC, SIOS KC) (22 prosent), men mange av infrastrukturene medfører samarbeid på tvers av sektorer. Institusjonene har lagt en betydelig egeninnsats i utvikling og drift av infrastrukturene. Infrastrukturene betjener en rekke forskningsmiljøer og næringsliv innen prioriterte områder i regjeringens langtidsplan for forskning og høyere utdanning.

Deltagelse i europeisk forskningsinfrastruktursamarbeider

Kunnskapsdepartementet har gitt Forskningsrådet i oppdrag å følge opp den norske deltakelsen i planleggingsprosjekter og etablerte forskningsinfrastrukturer i ESFRI Roadmap. Norske

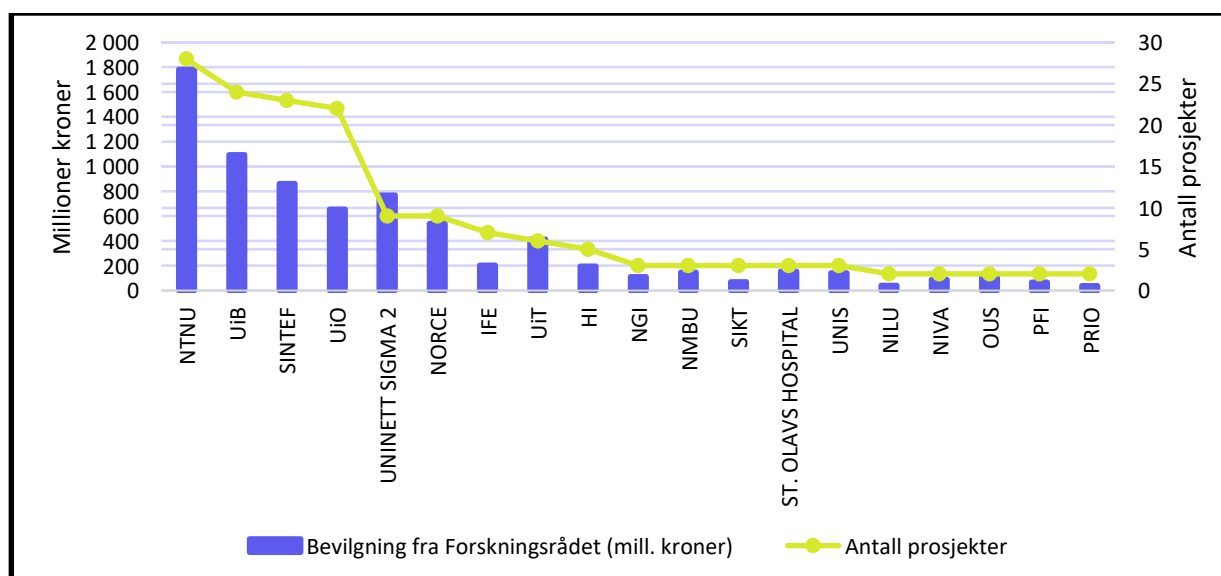

forskningsmiljøer deltar aktivt i 18 av de til sammen 41 etablerte forskningsinfrastrukturene i ESFRI Roadmap.¹²

De nasjonale konsortiene som planlegger et norsk bidrag til realisering av internasjonale forskningsinfrastrukturer, inkl. infrastruktur i ESFRIs veikart, må som hovedregel søke Nasjonal satsing på forskningsinfrastruktur (INFRASTRUKTUR) på lik linje med øvrige norske prosjekter av nasjonal karakter. Dette skal sikre at de prosjekter som har høyest kvalitet og nasjonal relevans innvilges, uavhengig av om prosjektet står på ESFRIs veikart.

Forskningsrådet utarbeider sine anbefalinger om norsk deltakelse i ESFRI-prosjektene til KD og relevante sektordepartementer etter hver søknadsbehandling i INFRASTRUKTUR. I samsvar med sektorprinsippet bør avtaler om forpliktende norsk deltakelse i ESFRI-prosjekter så langt mulig inngås av sektoransvarlig departement i samråd med KD. Sektoransvarlig departement vil også i samråd med KD være ansvarlig for å utnevne norske representanter til infrastrukturens styrende organer og kommunisere beslutningene til ESFRI.

Innenfor ordinære økonomiske rammer og søknadsbehandling for INFRASTRUKTUR-utlysningene har Forskningsrådet hittil bevilget midler til nasjonale noder i 16 distribuerte infrastrukturer i ESFRI Roadmap. I tillegg skal de norske bidragene til CESSDA ERIC, SIOS Kunnskapssenter, EISCAT3D, ECCSEL ERIC og European Spallation Source ERIC dekkes innenfor rammen av INFRASTRUKTUR.¹³ Norske forskningsmiljøer deltar i 18 internasjonale forskningsinfrastrukturer med en samlet finansiering fra INFRASTRUKTUR på godt over 2 milliarder kroner.

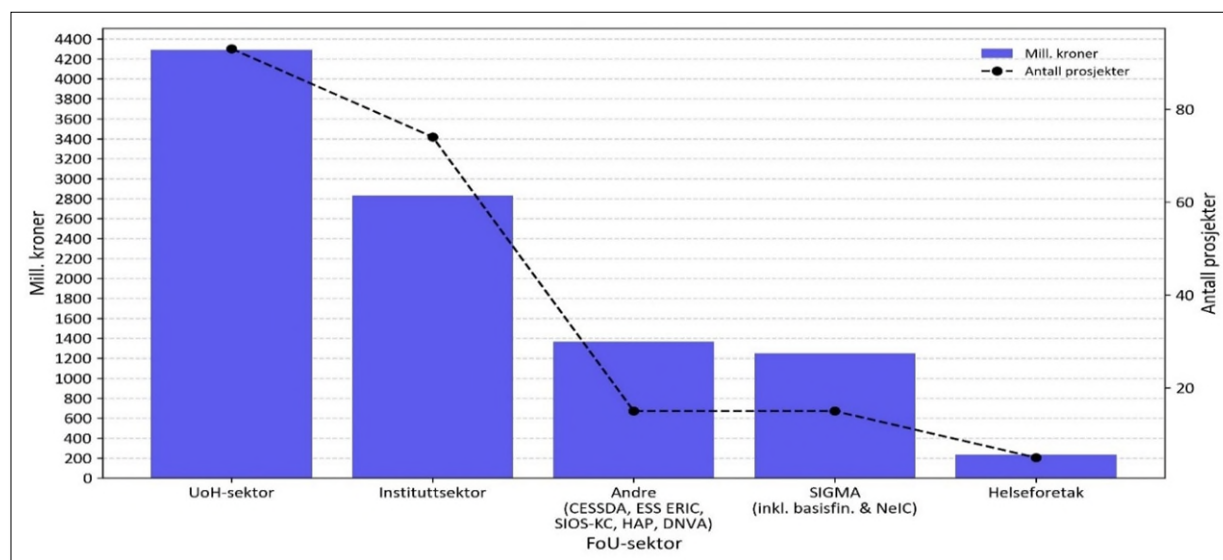
Figur 16 Total bevilgning og antall prosjekter per prosjektansvarlig som har fått tildelt 2 eller flere prosjekter i perioden 2009-2023. Kilde: Datavarehuset..

¹² Norsk veikart for forskningsinfrastruktur 2023 viser til at Norge så langt har inngått forpliktende deltakelse i 18 av de felleseuropeiske infrastrukturene, inkludert ESS ERIC i Lund, CESSDA ERIC, ECCSEL ERIC og SIOS Svalbard AS med Norge som vertsland. Veikartet viser til at Norges medlemskap i internasjonale organisasjoner/forskningsinfrastrukturer som CERN, ESRF, EMBL/EMBC, ESA, og IARC finansieres over Statsbudsjettet.

¹³ Tildelingsbrev til Norges forskningsråd 2025 fra KD datert 19. desember 2024.

Det kan også være nyttig å se på hvordan de ulike aktør-kategoriene fordeler seg i porteføljen 2009-2023. Figur 24 viser hvordan de tildelte midlene, og antall prosjekter, fordeler seg på ulike aktørkategorier. Figuren omfatter også infrastruktur-tildelinger gjort utenfor de ordinære utlysningene.

Figur 17 Tildelte midler (totalt 9,9 milliarder kroner) og antall prosjekter (totalt 202 stk.) fordelt på aktørkategori 2009-2023. Kilde: Datavarehuset.

2.2.1.4 Delportefølje Forskningskultur

Delporteføljen Forskningskultur består av underporteføljene Forskerrekruttering, Kjønn og mangfold, Åpen forskning, Etikk og forskningsintegritet og Forskning om forsknings og innovasjonspolitikk. Selv om porteføljestyret har egne finansieringsordninger knyttet til Forskerrekruttering (Vitensentrene, Forskerskoler og Forskerlinjer), Kjønn og mangfold (BALANSE+) og Forskning om forsknings og innovasjonspolitikk (tidligere kalt FORINNPOL) har alle disse områdene til felles at de er overgripende politikkområder. Det gir derfor mest mening å bruke statistikk som omfatter hele Forskningsrådets finansiering og i noen tilfeller nasjonal statistikk.

Forskerrekruttering

I 2023 la Forskningsrådet frem en omfattende plan for rekruttering til forskning og tidlig karriere¹⁴, som inneholder en rekke målrettede tiltak for å styrke forskningsmiljøene i Norge. Planen bygger videre på Forskningsrådets eksisterende innsats og inkluderer både nasjonale og internasjonale virkemidler for å sikre en robust og dynamisk forskerrekuttering. Gjennom denne planen ønsker Forskningsrådet å tilpasse sine tiltak og virkemidler for å møte samfunnets behov og bidra til å nå overordnede samfunns mål. Hovedansvaret for rekruttering og karriereløp ligger hos forskningsinstitusjonene, men Forskningsrådet spiller en sentral rolle i å legge til rette for en helhetlig og strategisk tilnærming til forskerrekuttering

Rekrutteringsstillinger

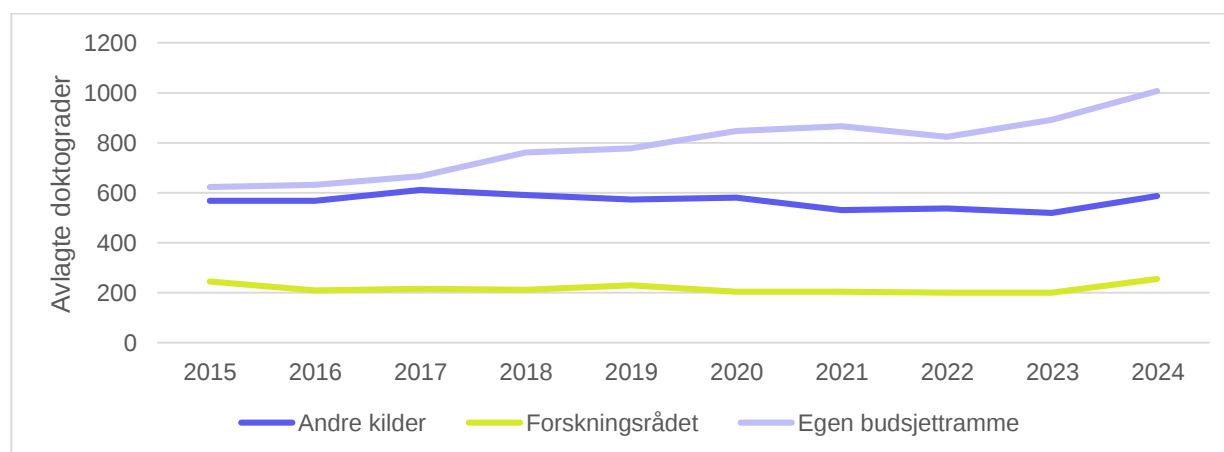
¹⁴ [Forskningsrådets plan for rekruttering til forskning og tidlig karriere.](#)

Forskningsrådets portefølje for rekruttering består i hovedsak av investeringer fra andre porteføljer i Forskningsrådet, og er midler som går til å finansiere rekrutteringsstillinger i prosjekter og senterordninger, støtte for doktorgradsprosjekter i offentlig sektor og næringslivet, samt midlene til søknadstyper for forskere tidlig i karrieren.

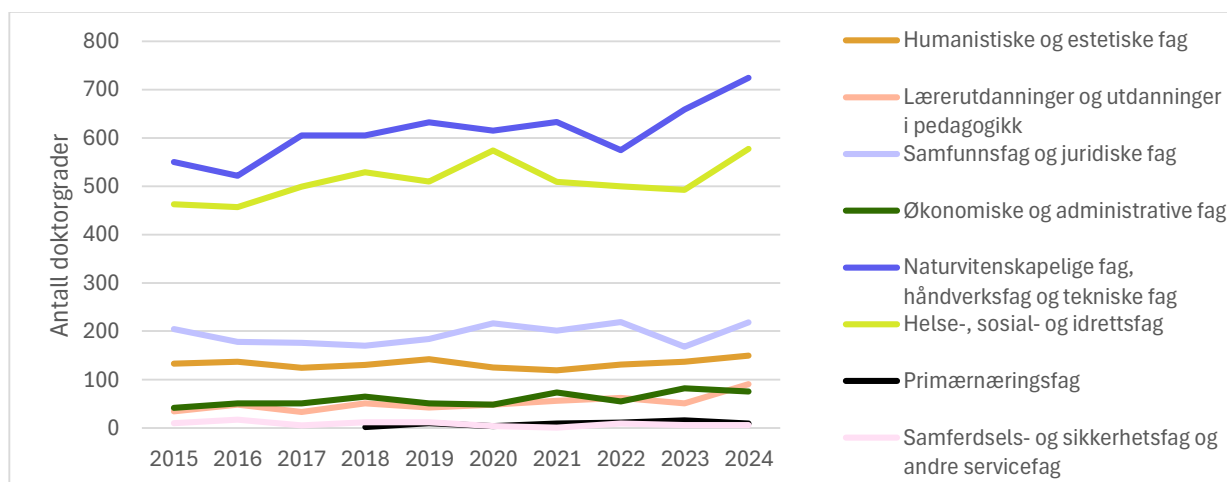
Doktorgradsstipendiater

Som figur 18 viser har antallet doktorgrader økt betraktelig i perioden 2015-2024. Samtidig har antallet som er finansiert av Forskningsrådet vært relativt stabilt de siste ti årene, og økningen er først og fremst et resultat av doktorgrader som er finansiert av universitetene og høyskolene (grunnfinansieringen til UH-institusjonene). Andre kilder inkluderer her finansiering fra forskningsinstitutter, helseforetak og sykehus og offentlige og private organisasjoner. I 2022 utgjorde avlagte doktorgrader med Forskningsrådet som hovedfinansieringskilde 14 prosent.

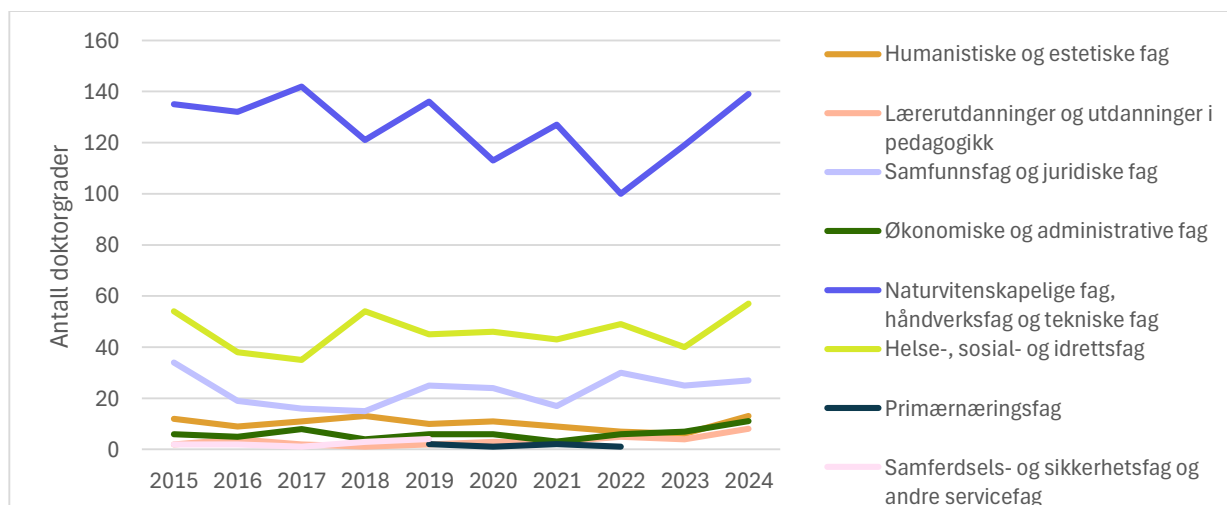
Figur 18 Avlagte doktorgrader i Norge fordelt på finansieringskilde. Kilde: DBH.

Flest avlagte doktorgrader er det innenfor Naturvitenskapelige fag, håndverksfag og tekniske fag, etterfulgt av Helse-, sosial- og idrettsfag. Fordelingen på fagfeltene har vært relativt jevn de siste ti årene.

Figur 19 Avlagte doktorgrader i Norge etter (NUS) fagfelt. Kilde: DBH.

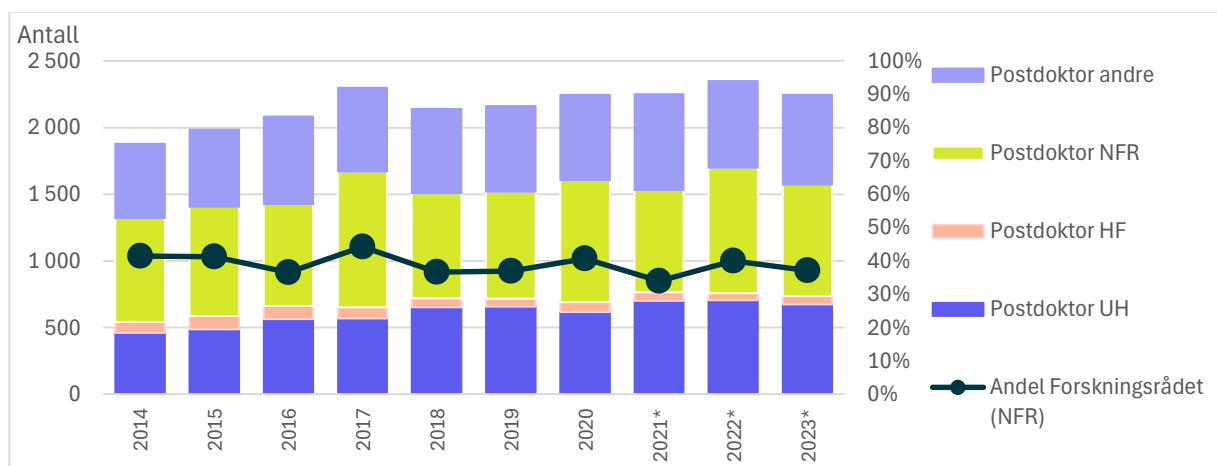
Blant avlagte doktorgrader med Forskningsrådet som hovedfinansieringskilde er fagfordelingen noe annerledes enn på nasjonalt nivå. Den største forskjellen består i at Forskningsrådet finansierer en lav andel av doktorgradene innenfor Helsefag. Også blant doktorgrader finansiert av Forskningsrådet har andelen til de ulike fagfeltene vært relativt jevn de siste ti årene.

Figur 19 Avlagte doktorgrader med Forskningsrådet som hovedfinansieringskilde etter (NUS) fagfelt. Kilde: DBH.

Postdoktorstipendiater

Situasjonen for postdoktorstipendiater er litt annerledes. Her utgjør finansiering fra Forskningsrådet en betydelig andel av det totale antallet postdoktorstipendiater i Norge, og har ligget relativt stabilt på rundt 40 prosent de siste 10 årene.

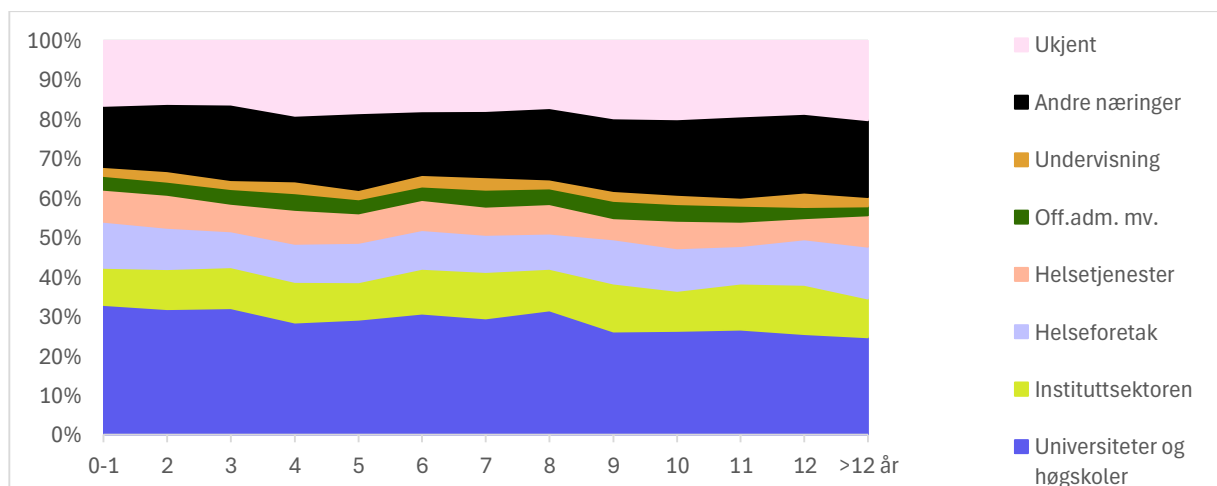

Figur 20: Antall postdoktorstillinger fordelt på finansieringskilde. For årene 2021 til 2023 er ikke postdoktorene ved universitetssykehusene fordelt etter finansieringskilde. Fordelingen er derfor estimert på bakgrunn av forutgående år. Kilde: SSB.

Mobilitet blant doktorgradsstipendiater

Tall fra forskerrekrutteringsmonitoren (SSB) viser at 52–54 prosent av de som disputerte i perioden 2019–2021, jobber i akademien i 2022. Akademien omfatter her FoU-stillinger i universiteter og høyskoler, instituttsektor og helseforetak.

For de som har disputert for mer enn tre år siden, er andelen som jobber innenfor de ulike sektorene relativt lik uavhengig av antall år siden disputas. Andelen som jobber i akademien er omkring 50 prosent, mens vel 30 prosent jobber utenfor akademien og i underkant av 20 prosent er ikke registrert sysselsatt i Norge. Et flertall av de som ikke er registrert sysselsatt, har utvandret fra landet.

Figur 21 Arbeidssted i 2022 for personer tatt opp på doktorgradsprogram 2005–2016, antall år etter disputas. Kilde: Indikatorrapporten.

Forbedret rekrutteringsstatistikk

Som del av oppfølgingen av Forskningsrådets plan for rekruttering til forskning og tidlig karriere har Forskningsrådet behov for utvidet statistikk knyttet til rekruttering og karriere. Dette gjelder statistikk på flere nivåer, både nasjonalt og spesifikt for Forskningsrådets porteføljer og virkemidler. I samarbeid med SSB jobbes det for å koble data fra Forskningsrådet med sentrale registre ved SSB. Dette vil muliggjøre

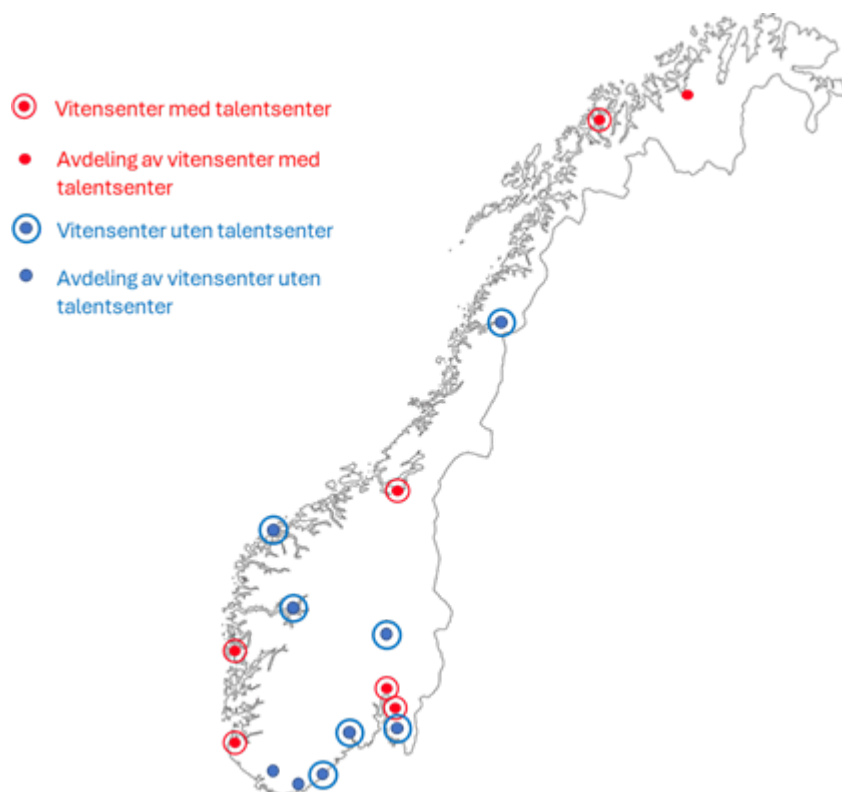
å se forskningsrådets innsats opp mot nasjonal statistikk på sentrale indikatorer som rekruttering, mobilitet og karriereveier. En pilot for dette arbeidet skal ferdigstilles i løpet av 2025.

Porteføljestyrets egne investeringer

Porteføljestyrets egne investeringer innenfor delporteføljen Rekruttering består i hovedsak av finansieringen av Vitensentre (VITEN), Forskerlinjer (FLINSTUD) og Nasjonale forskerskoler (FORSKERSKOLER).

Vitensentre:

Vitensentrene er opplevelses- og læringssentre innenfor matematikk, naturvitenskap og teknologi spesielt rettet mot barn og ungdom, der de besøkende opplever, oppdager og løser oppdrag. Utforskende læring fremmer kritisk tenkning og evne til å tenke naturvitenskapelig. Vitensentrene retter seg mot barnehager, skoler og allmennheten. Vitensentrene har kompetanse i interaktiv formidling og er en ressurs for lærere og lærerutdanningene, bla. ved å tilby forskjellige former for kurs.

Figur 22 Geografisk fordeling av vitensentre med og uten talentsenter. Kilde: Forskningsrådets data.

Den norske modellen er en egen tilskuddsordning gitt av Kunnskapsdepartementet for målrettet utvikling av et begrenset antall regionale vitensentre, som sammen utgjør et helhetlig nasjonalt tilbud. Tilskuddene støtter og delfinansierer sentrene, og ordningen administreres av Forskningsrådet. Det er nå 13 vitensentre i Norge, se Figur 22 for den geografiske fordelingen av disse. Bevilgningen har økt fra 4 millioner kroner i 2003 til 115,6 millioner kroner i 2024, og besøkstallene har økt fra 272 000 til 1 349 000 i samme periode.

Vitensentrene har fått flere oppdrag fra regjeringen, inkludert Talentsentre i realfag og Programmering i grunnopplæringen. Talentsentre i realfag ble opprettet i 2016 og gir tilbud til elever med stort læringspotensial i realfag. Det finnes talentsentre ved seks av de 13 vitensentrene.

Mer informasjon om vitensenterordningen kan finnes på [Forskingsrådets nettsider](#), [vitensentrenes egne nettsider](#), i [utviklingsplanen for de regionale vitensentrene 2025-2028](#), [Forskingsrådets retningslinjer](#), og [Kunnskapsdepartementets retningslinjer](#).

Forskerlinjer:

Forskerlinjer er spesialiserte studieløp som tilbys ved universiteter og høyskoler for å gi studenter tidlig erfaring med forskning. Formålet med forskerlinjene er å øke andelen studenter som rekrutteres til doktorgradsstudier og en videre forskerkarriere innenfor utvalgte fag.

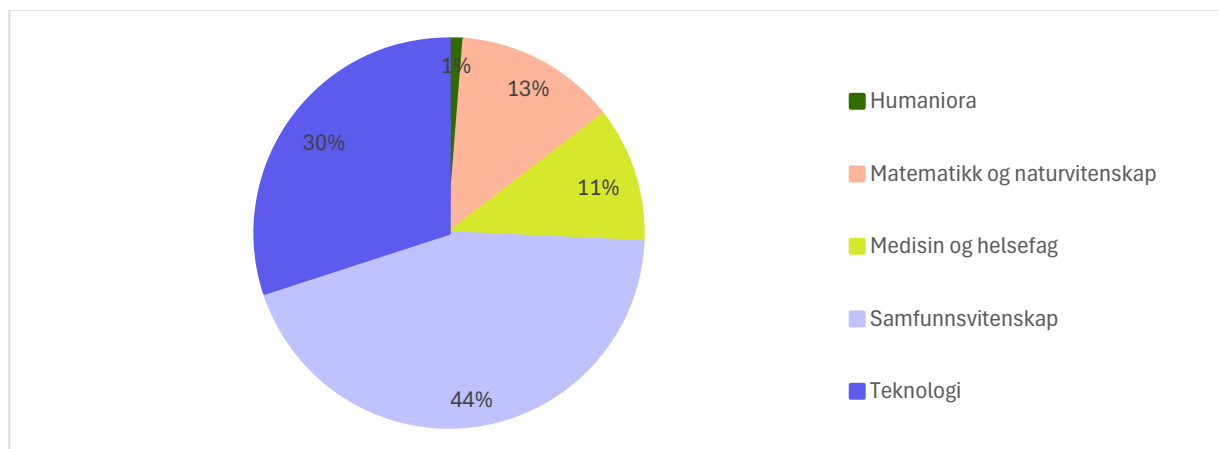
Forskingsrådet har finansiert forskerlinjer i medisin og studentstipend i odontologi og psykologi siden 2002. I 2016 satte Forskningsrådet og fem universiteter i gang et pilotprosjekt med forskerlinjer i andre fag. Målet var å prøve ut ordninger som kan ha de samme positive effektene som forskerlinjen i medisin, men ikke nødvendigvis samme oppbygging eller omfang. Universitetene valgte ut hvert sitt fagområde og utformet en ordning (pilot) tilpasset deres fagområde; veterinærmedisin, psykologi, ingeniørvitenskap, rettsvitenskap og informatikk.

En evaluering av forskerlinjene og forskerlinjepilotene er planlagt i 2025 og vil danne grunnlag for vurdering av videre satsing.

Forskerskoler:

Gjennom ordningen finansieres nasjonale forskerskoler, som skal heve kvalitet og relevans i doktorgradsutdanningen gjennom samarbeid på tvers av institusjoner. Forskerskolene organiserer ph.d.-kurs og nettverksaktiviteter innenfor fagfelt som de enkelte institusjonene ikke har kapasitet eller kompetanse til å utføre alene. I tillegg til faglig utbytte får kandidatene som tas opp i forskerskolene tilgang på utvidete nettverk både nasjonalt og internasjonalt, som oppleves som svært verdifullt i videre karriere. Forskerskolene har også utstrakt samarbeid med instituttsektoren og aktører i offentlig og privat sektor.

I tillegg til Porteføljestyrets egne investeringer i forskerskoler har også andre porteføljestyre bidratt med egne midler til forskerskoleutlysningene. I de siste utlysningene har det vært krav om at forskerskolene skal øke arbeidslivsrelevansen, med krav om samarbeid med aktører utenfor forskningsinstitusjoner. Av totalt 14 aktive forskerskoler med finansiering fra Forskningsrådet fikk 12 bevilgning fra utlysningen i 2022. En ny utlysning ble gjennomført i slutten av 2024, og syv nye forskerskoler vil ha oppstart i 2025, og kommer bl.a. til å styrke satsingen innenfor humaniora, matematikk og naturvitenskap, samt medisin og helsefag.

Figur 23 Fordeling av forskerskoler på fagområder (omfatter de 12 forskerskolene for arbeidslivsrelevans). Kilde: Datavarehuset.

Innføring av nye rekrutteringsordninger

Mobilitetsstipend

I tillegg til utenlandsopphold er sektormobilitet en viktig komponent i å styrke samspillet og kunnskapsflyten mellom akademiske institusjoner og øvrig arbeidsliv. Økt mobilitet av ansatte mellom akademia og arbeids- og næringsliv er avgjørende for å skape nettverk med kompetansemiljøer, bygge kompetanse og styrke kunnskapsflyten mellom sektorene. Forskningsrådet jobber i henhold til [Plan for rekruttering til forskning og tidlig karriere](#) med å innføre ulike virkemidler for å fremme sektormobilitet. Eksempler på slike virkemidler inkluderer mobilitetsstipend til doktorstipendiater og postdoktorer for hospitering i næringsliv, offentlig sektor eller frivillig sektor i inntil seks måneder, samt gjesteopphold i Forskerprosjekt for ansatte fra næringsliv og offentlig sektor. Disse tiltakene legger til rette for hospitering, delte stillinger og andre former for ansattutveksling mellom sektorer, noe som bidrar til å kvalifisere forskere for bredden av arbeidslivet og sikre at forskerkompetanse blir anvendt på tvers av sektorer.

Entreprenørskapsstipend

Det arbeides også med å implementere entreprenørskapsstipend for ph.d.- og postdoktorstipendiater. Dette er et spesifikt tiltak som skiller seg fra de øvrige ordningene ved å fokusere på å fremme entreprenørskap og innovasjon blant forskere. Disse stipendene er designet for å støtte forskere som ønsker å utvikle forretningsideer basert på deres forskning. Ved å tilby økonomisk støtte og ressurser til entreprenørskapsprosjekter, bidrar Forskningsrådet til å skape en kultur for innovasjon og nyskaping innen akademia. Dette tiltaket sikrer at forskere ikke bare bidrar til kunnskapsutvikling, men også til økonomisk vekst og samfunnsutvikling gjennom utvikling av forskningsbaserte forretningsideer.

Kjønn og mangfold

Forskningsrådet har over flere tiår hatt ambisjoner om å fremme likestilling i akademia, og en omfattende tilnærming til feltet. Dette innebærer både policy og retningslinjer, finansiering og støtte, kunnskapsutvikling, integrering av kjønnsperspektiver i forskningsprosjekter, samt internasjonalt samarbeid. En av de viktigste aktivitetene har vært Forskningsrådets 10-årige satsning BALANSE - Kjønnsbalanse i faglige toppstillinger og forskningsledelse (2012-2022). Gjennom perioden 2013 til 2022 ble det tildelt totalt 130 millioner kroner fordelt på 37 prosjekter. Andelen kvinnelige professorer i Norge økte i samme periode fra 23 prosent i 2011 til 38 prosent i 2024. Fra og med 2023 er satsningen utvidet til BALANSE+, det vil si at fokus er utvidet til også å gjelde mangfold og inkludering, i

tillegg til kjønnsbalanse. Ansvar for BALANSE+ midlene er fra og med 2024 lagt til Porteføljestyret for forsknings- og innovasjonssystemet. 27 millioner kroner ble lyst ut og bevilget i 2023. Nye 30 millioner kroner lyses ut høsten 2025, med planlagt bevilgning i 2026.

I løpet av 2025 vil også Forskningsrådet oppdatere sin Plan (tidligere Policy) for kjønnsbalanse, kjønnsperspektiver og mangfold, blant annet for å få mangfoldsperspektivene tydeligere fram.

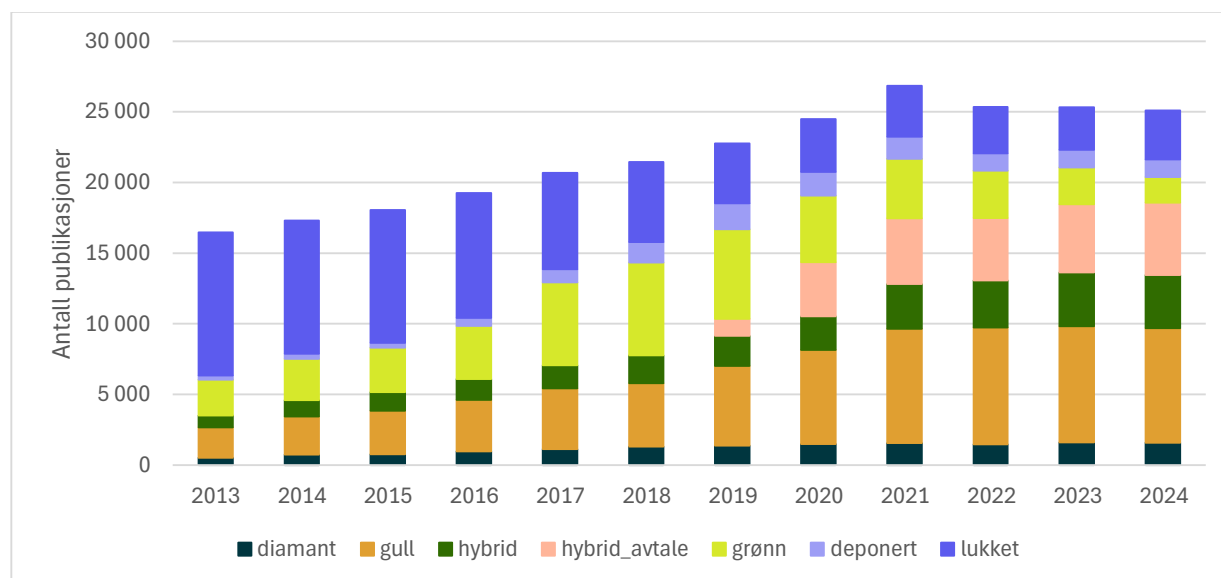
Forskningsrådet finansierer også [Kilden kjønnsforskning.no](https://www.kjonnforskning.no), et nasjonalt kunnskapssenter for kjønnsperspektiver og kjønnsbalanse i forskning. Kilden formidler kjønnsforskning og annen forskning med kjønnsperspektiver gjennom sitt nettmagasin.

Åpen forskning

Forskningsrådet har spilt en viktig rolle i å iverksette politikk for åpen publisering både i nasjonalt og internasjonalt, blant annet ved å stille krav om åpen tilgang knyttet til prosjektfinansiering. Dette er en oppfølging av nasjonale og internasjonale mål om full og umiddelbar åpen tilgang til vitenskapelige publikasjoner. Figur 24 viser tall for åpen publisering, som leveres hvert år av SIKT-kunnskapssektorens tjenesteleverandør. Figuren viser at norske forskningssystemet har hatt en meget positiv utvikling i andelen åpent tilgjengelige artikler i perioden 2013-2025. Utviklingen har skjedd samtidig med en sterk økning i totalt antall publikasjoner, fra rundt 16000 artikler per år i 2013 til ca. 25000 artikler per år i 2025.

Tallene viser at andelen publikasjoner med åpen tilgang er i ferd med å stabilisere seg på ca. 80 prosent (kategoriene "lukket" og "deponert" betyr at artikkelen ikke er åpent tilgjengelig. De øvrige kategoriene "gull", "diamant", "hybrid", osv. er ulike varianter av åpen tilgang). En betydelig andel av de åpne artiklene i perioden 2019-2024 skyldes «publiser og les»-avtalene som virksomhetene i sektoren har fremforhandlet i konsortier gjennom Sikt - kunnskapssektorens tjenesteleverandør. Bildet viser at andelen «grønn OA» (det vil si artikler hvor en fagfellevurdert versjon blir gjort tilgjengelig i åpent arkiv) har gått ned, parallelt med at andelen «gull» og «hybrid» åpen tilgang gjennom «publiser og les avtalene» har økt. Tallene viser at kategoriene «gull» (åpen tilgang med artikkelavgift) og «diamant» (åpen tilgang uten artikkelavgift) er stabile de siste årene i perioden, og for «diamant» er tallene stabile på et lavt nivå.

Fra 2026 vil Forskningsrådet, sammen med en rekke europeiske finansører og EU-kommisjonen, støtte utvidelsen av "diamant"-publiseringsplattformen Open Research Europe (ORE). ORE-plattformen dekker alle fagområder og det legges vekt på publikasjoner av høy kvalitet og transparens i publiseringsprosessen. ORE tilbyr i dag en publiseringsmulighet kun for prosjekter støttet av Horisont Europa. Med utvidelsen fra 2026 vil alle forskere fra landene som deltar få mulighet til å publisere kostnadsfritt i ORE. Den norske støtten til ORE er trukket frem i Systemmeldingen og initiativet er tråd med anbefalingene i Strategi for norsk vitenskapelig publisering etter 2024 om å utvikle alternative publiseringskanaler og diamant-publisering.

Figur 24 Antall artikler registrert i Cristin fordelt på ulike varianter av åpen tilgang. Kilde: SIKT – Kunnskapsektorens tjenesteleverandør.

Både nasjonalt og internasjonalt er det fokus på å videreutvikle vurderingsformer og insentivstrukturer, som fortsatt hviler tungt på publiseringsbasert metrikk og i for liten grad anerkjenner andre bidrag til forskning og samfunn. Norges deltagelse i CoAra-arbeidet gir viktig inspirasjon i det videre arbeidet med å utvikle gode vurderingsformer, for eksempel i behandling av søknader.

Mens statistikk for åpen publisering er godt tilgjengelig, er bildet et ganske annet for andre områder relatert til åpen forskning. Når det gjelder forskningsdata, er det langt mer krevende å følge utviklingen gjennom statistikk. Målsetninger som FAIR data (Findable, Accessible, Interoperable og Reuseable) lar seg vanskelig tallfeste, og det er store fagforskjeller, ulik praksis og et stort spekter at ulike tjenester som benyttes til håndtering og deling av data. Dette kompliserer arbeidet med å monitorere området. Det er grunn til å tro at det norske forskningssystemet har relativt gode forutsetninger for å dele og gjenbruke forskningsdata. Forskningsrådet bidrar aktivt med krav og forventninger, blant annet til datahåndteringsplaner og deltar aktivt både nasjonalt og internasjonalt i å utvikle kunnskap og politikk for deling og gjenbruk av forskningsdata. Det arbeides med å utvikle en nasjonal løsning for datahåndtering og videreutvikle føringer rundt datahåndteringsplaner som vil kunne gi bedre oversikt over forskningsdata som produseres, deles og brukes i den norske forskningssektoren.

Forskningsintegritet og etikk

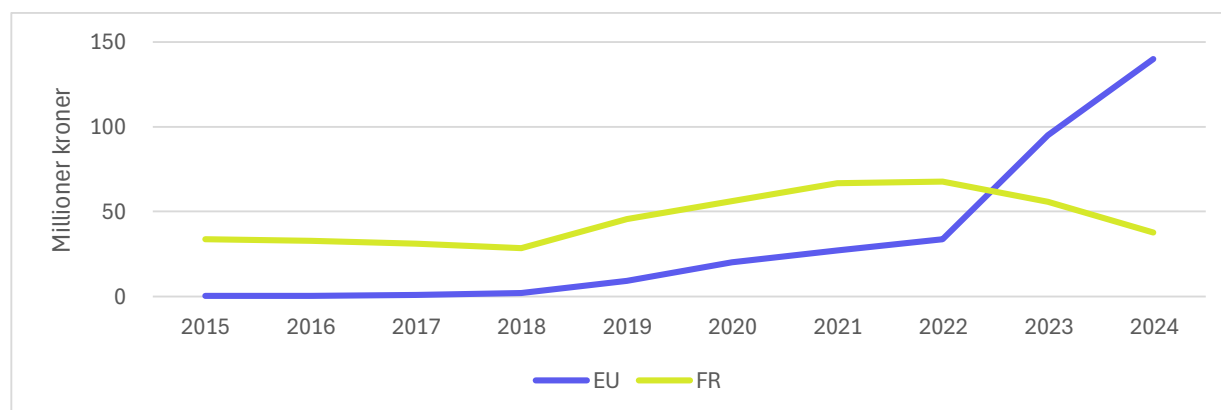
For å bidra til å styrke tilliten til det norske forskningssystemet har Forskningsrådet i 2024 gjennomført et prosjekt for å utrede hvordan stille tydeligere krav til forskningsetikk og – integritet i utlysninger, søknadsmaler, kontrakter og samarbeidsavtaler. Disse kravene er allerede implementert i flere av Forskningsrådets utlysninger, og innen utgangen av 2025 er det planlagt at de skal innføres i alle utlysninger. De nasjonale forskningsetiske komiteene, som fungerer som en nasjonal fagressurs, bidrar med råd og veiledning i arbeidet.

Forskning om forsknings og innovasjonspolitik

Forskningsrådets totalportefølje merket forskning om forsknings og innovasjonspolitik har ligget på mellom 31 og 68 millioner kroner de siste 10 årene. Blant disse finnes midler tildelt gjennom

porteføljestyrets egne investeringer, som hovedsakelig er midler tildelt de tre Forskning på forskning og innovasjon (FORINNPOL)-sentrene (se under) og BALANSE+-prosjekter (omtalt over). Øvrige midler er prosjekter finansiert av bl.a. aktivitetene Teknologikonvergens, Nyskapning og Innovasjon i offentlig sektor. Økningen fra 2021 i tildelte midler gjennom EUs rammeprogram skyldes økende søkning til, og tildeling fra, programmet European Research Infrastructures i Pilar 1 i Horisont Europa.

Figur 25 Forskningsrådets totalportefølje og midler til delt norske FoU-miljøer gjennom EUs rammeprogram merket forskning om forskning og innovasjon 2015 – 2024. Kilde: Datavarehuset.

Forskning om forskning og innovasjon (FORINNPOL) ble etablert i 2015 som en tidsbegrenset satsing over åtte år, med et budsjett på 12-13 millioner kroner i året. I 2024 ble satsingen videreført til og med 2028 med samme budsjetttramme. Ordningen har til nå finansiert tre forskningssentre innenfor temaene 1) Kvalitet i forskning, 2) Resultater og effekter av forskning og innovasjon og 3) Omstilling i næringslivet og hvilke betingelser som fremmer og hemmer utvikling.¹⁵ I 2024 ble det lyst ut 43 millioner kroner til kompetanse- og samarbeidsprosjekter innenfor temaene 1) Bruk av kunnskap og samspill mellom forskning og brukere, 2) Utvikling av forsknings- og innovasjonspolitik og 3) Bærekraftig omstilling av samfunnet. Seks prosjekter ble innvilget. Disse prosjektene startet opp i 2025 og går til og med 2028.

Oppsummering av 2.2.1 Porteføljens profil

2.2.1.1 Basis/grunnbevilgninger

- Grunnbevilgninger til forskningsinstitutter: 1,37 mrd. kr i 2024.
- Retur-EU (kompensasjon for EU-deltakelse): 363 mill. kroner
- Teknisk-industrielle institutter mottar størst andel.
- Økning i grunnbevilgning i 2020 pga. koronatiltak.

2.2.1.2 Internasjonalt samarbeid

¹⁵ [Centre for Research Quality and Policy Impact Studies \(R-QUEST\)](#), [Oslo Institute for Research on Impact of Science \(OSIRIS\)](#) og [Innovation Policy for Industrial Transformation, Sustainability and Digitalization \(INTRANSIT\)](#).

- EU-midler: 3,8 mrd. kr i 2024.
- Økt norsk returandel i Horisont Europa: 3,18 prosent (over målet på 2,8 prosent).
- Suksessrate i Horisont Europa: 22,1 prosent (mot 16,4 prosent for alle land).
- INTPART og PES er sentrale virkemidler.
- Økende nordisk samarbeid og samarbeid med land utenfor EU.

2.2.1.3 Forskningsinfrastruktur

- INFRASTRUKTUR-ordningen har tildelt 7,5 mrd. kr til 172 prosjekter siden 2009.
- Økende behov for datadrevet forskning og tungregning.
- UH-sektoren mottar 48 prosent av midlene, instituttsektoren 30 prosent, og internasjonale aktører 22 prosent.
- Norge deltar i 18 ESFRI-infrastrukturer.

2.2.1.4 Forskningskultur

- Omfatter rekruttering, kjønn og mangfold, åpen forskning, etikk og forskningspolitikk.
- Antall doktorgrader har økt, men andelen finansiert av Forskningsrådet er stabil.
- Postdoktorstillinger: Forskningsrådet finansierer ca. 40 prosent.
- Vitensentre og forskerskoler er viktige tiltak.
- BALANSE+ utvidet til å inkludere mangfold og inkludering.
- Andel åpent tilgjengelige artikler nærmer seg 80 prosent.
- Forskningsrådet deltar i utvikling av diamant-publiseringsplattform (ORE).

3. Vurdering av måloppnåelse

I porteføljeplan for Forskningssystemet er det satt følgende mål for porteføljen:

- *Mål 1: Porteføljen skal bidra til helhet og godt samspill i det nasjonale forskningssystemet*
- *Mål 2 Porteføljen skal bidra til god interaksjon mellom det nasjonale og internasjonale forskningssystemet*
- *Mål 3: Porteføljen skal bidra til forskningsinfrastruktur av nasjonal strategisk interesse og legge til rette for at ressursene utnyttes best mulig*
- *Mål 4: Det nasjonale forskningssystemet skal være preget av god forskningskultur*

3.1 Mål 1: Porteføljen skal bidra til helhet og godt samspill i det nasjonale forskningssystemet

Porteføljen Forskningssystemet utgjorde i 2024 rundt halvparten av Forskningsrådets totale investeringer det året, mens porteføljestyrets egne investeringer utgjorde i underkant av 10 prosent av Forskningsrådets totale investeringer. Porteføljestyret har derfor begrenset direkte innflytelse på totalporteføljen til Forskningsrådet og hvordan den bidrar til helhet og godt samspill i det nasjonale forskningssystemet.

Blant porteføljestyrets egne investeringer inngå noen strukturelle virkemidler, som Forskningsinfrastruktur, Nasjonale forskerskoler og Forskning om forsknings- og innovasjonspolitikk, som har stor betydning for samspillet i forskningssystemet. Forskningsinfrastruktur tilrettelegger for samarbeid mellom institusjoner og forskningsmiljøer gjennom etablering og bruk av viktig forskningsinfrastruktur. Nasjonale forskerskoler bidrar til samarbeid om doktorgradsutdanninger mellom institusjoner og tilrettelegger for samarbeid med aktører i næringsliv og offentlig sektor.

Gjennom totalporteføljen Forskningssystemet, som bl.a. inkluderer Senterordningen til Forskningsrådet og midler som går til rekrutteringsstillinger, herunder Nærings- og Offentlig sektor Ph.d., tilrettelegges det for samspill mellom UH-, instituttsektor og helseforetak, og mellom de tre og aktører i næringsliv og offentlig sektor. Statistikk vist i Kapittel 2.2 Om porteføljen forskningssystemet, viser at andelen prosjekter med sektor- og tverrfaglig samarbeid i Forskningsrådet har økt siden 2015. Det er samtidig en stor utfordring i Norge å øke næringslivets FoU, absorberingskapasiteten for forskning i næringslivet og offentlig sektor og få til mer samhandling og kunnskapsoverføring mellom forskningsmiljøer og arbeids- og næringsliv. Det ser heller ikke ut til at de nåværende tiltakene og virkemidlene gjennom Forskningsrådet er tilstrekkelige for å møte disse utfordringene.

Gjennom grunnbevilgningen til instituttsektoren og Retur-EU-ordningen tilrettelegger også porteføljen Forskningssystemet for at instituttsektoren har en viss forutsigbarhet i sin finansiering og drift, i tillegg til at sektoren kan delta på lik linje med instituttsektoren i resten av Europa i konkurranse om midler fra EUs rammeprogram. Dette sikrer en helhet i det nasjonale forskningssystemet. Samtidig er grunnbevilgningen til norsk instituttsektor («nøkkeltallstiltuttene»), som ligger samlet sett på 10 prosent av total omsetning, lav sammenlignet med grunnbevilgningen instituttsektoren i andre land mottar. Dette gjelder særlig for de teknisk-industrielle instituttene og miljøinstituttene, som i 2024 hadde en grunnbevilgning på hhv. rundt syv og 10 prosent. Den lave grunnbevilgningen hemmer særlig instituttenes evne til å bidra til den grønne og digitale omstillingen norsk næringsliv har behov for, og dermed også helheten og samspillet i forskningssystemet.

3.2 Mål 2: Porteføljen skal bidra til god interaksjon mellom det nasjonale og det internasjonale forskningssystemet

Det gode norske støtteapparatet og økonomiske støtteordninger som PES og Retur-EU, har vært en viktig faktor for den økende norske returandelen i Horisont Europa, som per april 2025 er på 3,18 prosent. Det er godt over regjeringens ambisjon på 2,8 prosent. Samtidig er norsk suksessrate 22,1 prosent, som er betydelig høyere enn suksessraten for snittet av alle land. Måloppnåelsen vurderes som god.

Forskningsrådet har gjennom flere år vært opptatt av det faglige samspillet mellom prosjekter finansiert av EU og forskningsrådsfinansierte prosjekter. Det er en ambisjon at alle porteføljer og porteføljestyling skal legge til rette for fagligsamspill og for en strategisk innretning av nasjonale midler. I slutten av 2024 startet Forskningsrådet en større gjennomgang av egne virkemidler. Dette arbeidet fortsetter i 2025, og vil også omfatte samspillet med EU sine ordninger.

Det har også vært gjort endringer i vurderingskriterier for Forskningsrådsfinansierte prosjekter, for å legge disse nærmere mot vurderingskriterier brukt av EU. Formålet er at nasjonale virkemidler i større grad også skal kunne forberede søkere for Horisont Europa.

I 2025 er det for første gang bevilget midler til internasjonal stimulering. Det er avsatt 100 millioner kroner per år for 2025 og 2026. Potten skal forsterke porteføljenes internasjonale satsinger, bidra til å tette hull hvor satsinger ikke naturlig treffer porteføljene, og/eller raskt kunne støtte viktige forskningspolitiske internasjonale initiativer. Midlene har gitt mulighet til å raskt å reagere på internasjonale behov og muligheter, og har vist seg å ha stor relevans og intern etterspørsel.

3.3 Mål 3: Porteføljen skal bidra til forskningsinfrastruktur av nasjonal strategisk interesse og legge til rette for at ressursene utnyttes best mulig

Søknadene i INFRASTRUKTUR er fremmet av institusjonenes ledelse, høyt prioritert av ledelsen ved samtlige institusjoner som deltar i søkerkonsortiet og er begrunnet i institusjonenes forskning og strategiske utvikling. Måloppnåelsen vurderes som god.

De nasjonale forskningsinfrastrukturene har et stort potensial for å delta i felleseuropeiske søknader til Horisont Europa. Forskningsrådet etablerte en ny referansegruppe for programmet *Research Infrastructure* (RI-programmet) i Horisont Europa 2024. Referansegruppene bidrar til at norske aktører får bedre informasjon om utlysninger og satsinger i EUs rammeprogram. Norske institusjoner har hatt en stigende returandel i RI-programmet i Horisont Europa som nå er på over 4 prosent.

Horisont Europa setter tydelige krav til åpen forskning som ett av vurderingskriteriene og European Open Science Cloud (EOSC) er et initiativ fra EU-kommisjonen som tar sikte på å utvikle og samordne eksisterende infrastruktur og tjenester for å fremme åpen forskning. Forskningsdata skal gjøres tilgjengelig, så langt som mulig i henhold til FAIR prinsippene. Kunnskapsdepartementet utnevnte høsten 2021 Forskningsrådet som *mandated organisation*. Forskningsrådet ble formelt tatt opp som medlem i EOSC Association i desember 2021. Forskningsrådet har dermed en vedtektsfestet rolle som representant for det norske forskningssystemets interesser i EOSC Association og har etablert et nasjonalt EOSC Forum for norske medlemmer av EOSC Association og andre relevante, norske aktører. Målet med forumet er å samle, dele og bruke kunnskap om EOSC, koordinere nasjonal deltakelse i EOSC Association og ivareta norske interesser i utviklingen av EOSC.

Virkemiddelet INFRASTRUKTUR ble evaluert av en ekstern ekspertgruppe i 2021. Målet med evalueringen var å finne ut hva verdien av ordningen er for norsk forskning og samfunnet generelt, og om ordningen kan forbedres med hensyn til fremtidige behov. Den eksterne ekspertkomiteen konkluderte med at INFRASTRUKTUR er en suksess og har stor og økende innvirkning på det norske forskningssystemet. Komiteen konkluderte at ordningen har hatt en strukturerende effekt på forskningssystemet og bidratt til forbedret samarbeid og synergier mellom aktører. INFRASTRUKTUR-ordningen viser også positive effekter for samfunnet gjennom flere brukere fra næringslivet, økt samhandling mellom universiteter og næringsliv og viktige fremskritt innenfor sentrale områder som klima, helse, miljøvennlig energi og sosial velferd. Effektene på de sistnevnte områdene er langsiktige og forventes å øke med tiden.

Investeringer i tungregning, infrastrukturer for FAIR data og nasjonale støttetjenester skal bidra til nyttiggjørelse av mulighetene det store tilfanget av forskningsdata gir til å gjøre vitenskapelige fremskritt, bidra til verdiskaping og til å løse store samfunnsutfordringer. Forskningen er i endring og de fleste forskningsfelt er mer datadrevet enn tidligere. Ambisjonen er at tilstrekkelig nasjonal tungregnekapasitet og tilhørende støttetjenester skal dekke nåværende og fremtidige behov i forskning og forvaltning. Porteføljestyret vurderer at dagens nivå på investeringer i tungregning, datainfrastruktur for FAIR forskningsdata og støttetjenester ikke er tilstrekkelig for at forskere ved norske universiteter og institutter skal ha tilgang til datainfrastrukturer som muliggjør forskning og utdanning i verdensklasse.

3.4 Mål 4: Det nasjonale forskningssystemet skal være preget av god forskningskultur

Forskningsrådets rekrutteringsvirkemidler som inkluderer rekrutteringsstillinger, doktorgradsprosjekter, postdoktorstipendiater, forskerlinjer, nasjonale forskerskoler og vitensentre oppnår de satte målene i stor grad.

Antallet doktorgrader har økt betydelig i perioden 2015-2024, men antallet finansiert av Forskningsrådet har vært stabilt. Det er primært en økning i antall doktorgrader finansiert av UH-institusjonene selv som har påvirket denne utviklingen. I 2022 utgjorde doktorgrader finansiert av Forskningsrådet 14 prosent. Forskningsrådet finansierer også en betydelig andel postdoktorstipendiater. De eksisterende forskerskolene bidrar til økt sektormobilitet i dag, og forskerskolene som ble tildelt midler i 2025 vil ytterligere styrke sektorsamspillet.

Forskningsrådet har fortsatt med å finansiere de 13 vitensentrene i Norge, inkludert talentsentrene ved seks av disse. I 2024 ble det bevilget 115,6 millioner kroner (hvorav 17,3 millioner til talentsentrene) og det totale besøkstallet var 1 349 000. I 2025 er det bevilget 120 millioner kroner (hvorav 17,9 millioner til talentsentrene).

Forskningsrådet vil iverksette tiltak som mobilitetsstipend mellom academia og andre av samfunnets sektorer, entreprenørskapsstipend og forbedret rekrutteringsstatistikk for å nå målene. Disse tiltakene skal styrke samspillet mellom akademiske institusjoner og arbeidslivet, fremme innovasjon og nyskaping samt gi Forskningsrådet bedre grunnlag for å tilpasse virkemidlene. Fremover forventes det at tiltakene vil kvalifisere enda flere forskere for et bredt arbeidsliv og sikre anvendelse av forskerkompetanse på tvers av sektorer.

Ved å stille tydeligere krav til forskningsetikk og – integritet i utlysninger, søknadsmaler, kontrakter og samarbeidsavtaler, bidrar Forskningsrådet til å styrke tilliten til forskningssystemet og fremme en god forskningskultur.

Likestilling, kjønnsbalanse og mangfold er avgjørende for et demokratisk og bærekraftig samfunn, og er også viktige elementer for en god forskningskultur. Likestilling fremmer forskningens kvalitet,

samfunnsmessige relevans og miljøenes konkurransedyktighet. Forskningsrådets arbeid på kjønn og mangfold har en ambisjon om at alle forskere og deres samarbeidspartnere skal ha likestilte muligheter til å ta del i Forskningsrådets finansiering og øvrige aktiviteter, og derigjennom sørge for god forskningskultur.

Når det gjelder åpen forskning er bildet positivt i den forstand at andelen åpent tilgjengelige artikler er høy, samtidig som det er en tendens til bildet «sementeres» og overgangen til gull eller diamant publisering foreløpig uteblir og tidsskriftene innenfor «publiser og les» avtalene forblir hybrid-tidsskrifter. Med andre ord er publiseringssystemet fortsatt i stor grad basert på en kombinasjon av åpen tilgang og abonnement-systemet, og det gjenstår fortsatt mye arbeid for å lykkes med nasjonale og internasjonale strategier, herunder at «diamant» initiativer for åpen publisering blir reelle alternativ til den tradisjonelle publiseringsmodellen.

Forskningsrådet deltar i et internasjonalt samarbeid mellom EU-kommisjonen og europeiske finansiører om å utvide publiseringsplattformen Open Research Europe slik at den vil gi fri publiseringstilgang for alle forskere i EU-land som deltar i samarbeidet. Dette vil bidra til utviklingen av alternative publiseringskanaler og diamant-OA, som er et uttalt mål for vitenskapelig publisering i Norge.

Forsknings- og innovasjonssystemet er i endring. Det er behov for mer forskningsbasert kunnskap om hvordan forsknings- og innovasjonssystemet fungerer, herunder hvilke effekter geopolitisk uro, økende fokus på forskningssikkerhet, digitalisering, demografiske endringer og større behov for forskning og innovasjon i et kunnskapsdrevet samfunn vil få for forskningssystemet og omvendt. Fram til 2028 er det satt av 13,5 millioner årlig som skal gå til å finansiere forskning om forsknings- og innovasjonspolitik. Dette er de eneste midlene KD bruker målrettet innenfor sitt sektoransvar for forskning om forsknings- og innovasjonspolitik og Forskningsrådets administrasjon mener at det ikke vil være tilstrekkelig for å sikre en kunnskapsbasert forskningspolitikk. Måloppnåelsen vurderes derfor som ikke tilstrekkelig på dette feltet.

4. Oppsummering og anbefalinger

Mål 1 Porteføljen skal bidra til helhet og godt samspill i det nasjonale forskningssystemet

Porteføljen Forskningssystemet utgjør nesten halvparten av Forskningsrådets totale investeringer, mens porteføljestyrets egne investeringer utgjorde i 2024 i underkant av 10 prosent av de totale investeringene. Flere av porteføljestyrets ansvarsområder og målsetninger, som samspill i forskningssystemet, forskerrekuttering, kjønn og mangfold m.m. strekker seg over alle Forskningsrådets investeringer, og porteføljestyrets evne til å påvirke måloppnåelsen er derfor noe begrenset. Likevel forvalter porteføljestyret viktige strukturelle virkemidler som Forskningsinfrastruktur, Nasjonale forskerskoler og forskning om forsknings- og innovasjonspolitik, som styrker samspillet i forskningssystemet.

Forskningsinfrastruktur fremmer samarbeid mellom institusjoner, mens nasjonale forskerskoler styrker doktorgradsutdanning og samarbeid med næringsliv og offentlig sektor. Hele porteføljen, inkludert ordninger som Sentre for fremragende forskning og Ph.d.-stillinger, bidrar til tverrsektorielt samarbeid. Statistikken viser økt sektor- og tverrfaglig samarbeid, men det er fortsatt utfordringer med å øke næringslivets FoU og kunnskapsoverføring mellom forskningsmiljøer og nærings- og arbeidsliv. FoU-innsatsen i norsk næringsliv og offentlig sektor er i tillegg ujevnt fordelt. FoU-kompetanse i mange bedrifter og i flere næringer og i deler av offentlig sektor er liten, og tilgangen til oppdatert, ny kunnskap og nødvendig FoU-kapasitet er ofte en utfordring. For å øke FoU-kompetansen og kapasiteten i foretak og offentlig sektor foreslås en styrket satsing på Nærings- og Offentlig sektor Ph.d.

Behovet for grønn omstilling av norsk næringsliv er tydelig beskrevet i Langtidsplanen for forskning og høyere utdanning (LTP). Det er behov både for etablering av ny næringsvirksomhet og fornyelse i den eksisterende, og omstillingen skal gå i retning av et mer kunnskaps- og forskningsintensivt næringsliv. Norsk næringsliv har et omfattende samarbeid med norske forskningsinstitutter, og historisk har dette samarbeidet hatt avgjørende betydning for utvikling av nye næringsområder. De teknisk-industrielle instituttene har p.t. en grunnbevilgning som utgjør syv prosent av netto driftsinntekter, mens miljøinstituttene grunnbevilgning ligger på 10 prosent av netto driftsinntekter. Dette nivået er langt under instituttene i andre land.

Administrasjonen anbefaler i tråd med dette styrket innsats gjennom Forskningsrådet, for å styrke de teknisk-industrielle- og miljøinstituttene evne til å bidra til å bygge opp næringsområder (for grønn og digital omstilling) med manglende betalingsdyktig næringsliv. Grunnbevilgningen til de teknisk-industrielle- og miljøinstituttene, som kommer fra hhv. NFD og KLD, bør derfor gradvis trappes opp til et nivå svarende til ca.15 prosent av netto driftsinntekter.

Mål 2: Porteføljen skal bidra til god interaksjon mellom det nasjonale og det internasjonale forskningssystemet

Forskningsrådet jobber for bedre faglig samspill mellom EU- og nasjonalt finansierte prosjekter. Det har tidligere vært gjort endringer i vurderingskriterier for å tilnærme Forskningsrådets vurderingskriterier til de som brukes i Horisont Europa. Grunntildeling til instituttsektoren og Retur-EU-ordningen gir forutsigbarhet og styrker deltakelse i EUs rammeprogram. PES-ordningen bidrar ytterligere til å styrke den norske deltagelsen. Norge har per april 2025 en returandel på 3,18 prosent i Horisont Europa, over regjeringens mål, og en suksessrate på 22,1 prosent.

I alle Horisont Europa-prosjekter skal det lages en plan for hvordan man skal spre kunnskapen og ta i bruk resultatene. Selve planen utarbeides innenfor rammen av EU-prosjektet, men spredningsaktivitetene og det å ta i bruk resultatene er sjelden finansiert av EU-prosjektet, da dette

arbeidet i all hovedsak vil foregå etter at resultatene er klare og EU-prosjektet avsluttet. FORSTERK-ordningen bidrar gjennom nasjonal tilleggsfinansiering av slike aktiviteter, slik at norske miljøer som ikke deltok i EU-prosjektet kan få tilgang til resultatene. Imidlertid har det vært underskudd på FORSTERK, slik at det ikke har vært lyst ut midler siden 2021. Samtidig har den store norske suksessen i Horisont Europa ført til at det nå er et stort antall nye prosjekter med tung norsk deltakelse. Administrasjonen foreslår derfor å styrke finansieringen av FORSTERK-ordningen, for å kunne kapitalisere på prosjekter i Horisont Europa med norsk deltakelse.

Det er satt av 100 millioner kroner per år for 2025 og 2026 til internasjonal stimulering. Potten skal forsterke porteføljenes internasjonale satsinger, bidra til å tette hull hvor satsinger ikke naturlig treffer porteføljene, og/eller raskt kunne støtte viktige forskningspolitiske initiativer. Av disse midlene er 96 millioner kroner allerede disponert for 2025 og 55 millioner kroner for 2026. Midlene har gitt mulighet til å snu seg rundt raskt, og en styrket satsing vil kunne øke muligheten til et område med stor relevans og etterspørsel. Administrasjonen anbefaler derfor en styrking av den internasjonale stimuleringspotten.

Mål 3: Porteføljen skal bidra til forskningsinfrastruktur av nasjonal strategisk interesse og legge til rette for at ressursene utnyttes best mulig

INFRASTRUKTUR-ordningen er evaluert som en suksess, med positiv effekt på samarbeid, samfunnsnytte og strategisk utvikling. Det er behov for å begrense antallet søknader og en bedre strategisk forankring hos eierinstitusjonene i den nåværende ordningen.

Administrasjonen ser at nåværende kapasitet i Norge innen tungregning for forskning og KI ikke er dekkende for dagens kjente behov. Å holde investeringene på samme nivå som i dag, tilsier at gapet mellom behov og kapasitet vil fortsette å øke og Norge vil sakke enda mer akterut sammenlignet med nordiske og relevante EU-land. For at forskere ved norske universiteter og institutter skal ha tilgang til datainfrastrukturer som muliggjør forskning og utdanning i verdensklasse er en satsing på tungregning, lagring og tilgjengeliggjøring av FAIR data helt nødvendig. Det er derfor behov for betydelig investering i tungregning, datainfrastruktur for FAIR forskningsdata og støttetjenester.

Dersom situasjonen krever det bør forskningsinfrastrukturer som vurderes som særlig utsatt for å sikre kunnskap, prioriteres.

Mål 4: Det nasjonale forskningssystemet skal være preget av god forskningskultur

Rekrutteringsvirkemidler som doktorgrads- og postdoktorstillinger, forskerskoler og vitensentre oppnår i stor grad sine mål. Antallet doktorgrader har økt, men andelen finansiert av Forskningsrådet er stabil. I 2025 er det bevilget 120 millioner kroner til vitensentre. Nye tiltak som mobilitetsstipend og entreprenørskapsstipend skal styrke samspill med arbeidslivet og fremme innovasjon.

Forskningsrådet stiller også tydeligere krav til forskningsetikk og integritet. Innenfor åpen forskning er andelen åpent tilgjengelige artikler høy, men overgangen til diamant-publisering går tregt. Forskningsrådet deltar i et EU-samarbeid for å utvikle en felles diamant-publiseringsplattform.

Forsknings- og innovasjonssystemet er i endring og det er behov for mer forskningsbasert kunnskap om hvordan forsknings- og innovasjonssystemet fungerer. Satsingen er per nå på 13,5 millioner kroner i året, og porteføljestyret vurderer det slik at dette ikke er tilstrekkelig. Administrasjonen anbefaler derfor en styrking av satsingen på forskning om forsknings- og innovasjonspolitikken, slik at det kan gjennomføres en ny utlysning i 2027.

Oppsummert foreslår administrasjonen følgende satsinger:

- Investeringer i infrastruktur for tungregning og FAIR forskningsdata
- Styrket innsats innenfor forskning om forsknings- og innovasjonssystemet
- Institutsatsing for næringslivet
- Styrking av Nærings- og Offentlig sektor Ph.d.

- Styrking av FORSTERK-ordningen
- Økning av den internasjonale stimuleringspotten